

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra hudební výchovy a kultury

**VYUŽITÍ BOOMWHACKERS VE VÝUCE
HUDEBNÍ VÝCHOVY
NA 2. A 3. STUPNI VZDĚLÁVÁNÍ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Dorota Babuljaková

Studijní program: Učitelství pro základní školy

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury, pramenů a zdrojů informací.

V Plzni, 13. 5. 2024

.....
vlastnoruční podpis

Tímto bych chtěla poděkovat paní doktorce Romaně Feiferlíkové za vedení mojí práce,
podnětné rady a ochotu vždy pomoci.

Obsah

Úvod.....	4
1 Boomwhackers	6
1.1 Výhody a nevýhody BW	7
Výhody.....	7
Nevýhody	9
2. Současné pojetí hudební výchovy v České republice	11
2.1 Typy činností a možnost využití Boomwhackers při jejich realizaci.....	12
3 Základní školy a střední školy s potenciálním využitím Boomwhackers	14
3.1 Očekávané výstupy RVP na druhém stupni ZŠ a na gymnáziu	15
4 Skupinová práce.....	17
5 Individualizace	20
6 Aktivity s Boomwhackers	21
6.1 Rozehřívací aktivity s Boomwhackers	22
6.1.1 Rizika rozeřřivacích aktivit s Boomwhackers	23
Snídaně v rytmu	24
Seřazení Boomwhackers v rozsahu jedné oktávy	25
Rytmický kánon	26
Melodický kánon – Bratře Kubo.....	27
6.2 Využití Boomwhackers při výuce hudební teorie	28

Noty teoreticky	28
Noty prakticky	29
Půltóny	30
Hraní melodie	32
Melodické hádanky	33
Hra melodie ze zpěvníku na BW	36
Call and response (zvolání a odpověď)	37
Dynamická znaménka	39
Konsonance a disonance	42
Opakování čistých a velkých intervalů – pojmenovávání	44
Opakování čistých a velkých intervalů – pojmenovávání a přiřazování	45
Durová stupnice a tónina	47
Mollová stupnice a tónina	47
Církevní stupnice teoreticky – dórská, frygická, lydická, mixolydická	49
Církevní stupnice prakticky – dórská, frygická, lydická, myxolydická	50
Transpozice prakticky	51
Harmonizace – hraní basového tónu – akordy teoreticky	52
Akordy teoreticky	53
Opakování akordů	55
Akordický doprovod písní ze zpěvníku na BW	57
Motivická a tematická práce	58

6.3 Využití Boomwhackers při výuce populární hudby	59
Kráčející bas (walking bass) – Rock´n´roll pro Beethovena.....	59
Smoke on the Water – off beat.....	60
6.4 Využití Boomwhackers při výuce tanců	61
Polka – Škoda lásky	61
Valčík – Ha, ty svatý Vavřenečku.....	64
Mateník – Já si tě, má milá, nevemu.....	65
6.5 Další aktivity s Boomwhackers.....	66
Bedřich Smetana – Vltava.....	66
Bedřich Smetana – Vltava – kočka leze dírou.....	68
Závěr	70
Resumé.....	71
Použitá literatura	72
Kvalifikační práce	73
Internetové zdroje.....	74

Úvod

S Boomwhackers jsem se poprvé setkala při hodinách hudební výchovy na gymnáziu, aktivity s nimi naši třídu vždy bavily. Během svého vysokoškolského studia jsem postupně pronikala do didaktiky hudební výchovy a když jsem následně před dvěma lety na stejné gymnázium nastoupila jako učitelka hudební výchovy, věděla jsem, že tyto barevné trubice chci využívat k hravým a odlehčujícím aktivitám, ale zároveň i jako nástroj k dosahování komplexních očekávaných výstupů. Byla jsem přesvědčená, že jsou ideálním pomocníkem pro propojení teorie i praxe a že na nich lze demonstrovat i komplexní pojmy a ukázat studentům, že hra na plastovou trubici může být vstupenkou do světa muzikantů. Ne vždy byly moje představy naplněny a často se mnou vytvořené aktivity tak docela nepovedly, získala jsem nicméně mnoho zkušeností a rozhodla jsem se svou diplomovou práci věnovat právě využití Boomwhackers v hudební výchově.

Práce popisuje primárně činnosti cílené na druhý a třetí stupeň vzdělávání, protože s těmito ročníky mám největší zkušenosti a protože texty, které velmi dobře popisují mnoho jednoduchých a funkčních aktivit pro nižší základní vzdělávání již existují (viz s. 22 - 23).

Mým cílem je systematicky sepsat aktivity, které budou moci další učitelé ve výuce přímo využít nebo se jimi inspirovat. Některé aktivity mám přímo vyzkoušené v praxi, jiné jsou mými pedagogickými zkušenostmi částečně ovlivněné a další činnosti jsem vytvořila až pro tuto práci a své budoucí studenty, na základě studia odborné literatury.

Moje práce má šest částí. První část seznamuje čtenáře s hudebním nástrojem Boomwhackers a výhodami a nevýhodami jeho využití ve výuce.

V druhé části je popsáno současné pojetí hudební výchovy v České republice a ve třetí konkrétní školy, na nichž lze aktivity z této práce realizovat. Text zmiňuje, jakým způsobem do těchto podmínek Boomwhackers zapadají.

Čtvrtá a pátá část již popisují fenomény, jimž se učitel při realizaci aktivit s Boomwhackers nevyhne, tedy skupinovou práci a individualizaci, a přináší možné výukové scénáře.

Šestá část je nejdelší a nejzásadnější, přináší didaktické popisy aktivit s Boomwhackers.

V práci se nachází velké množství notových ukázek a obrázků, které doplňují převážně popisy jednotlivých aktivit, aby si čtenář mohl realizaci aktivit lépe představit, případně příkladovou notovou ukázkou rovnou využít v praxi. Všechny tyto materiály jsou umístěné

přímo v textu, nikoliv v přílohách, je to právě proto, aby byla práce prakticky využitelná a další pedagog měl všechny informace a materiály k aktivitě na jednom místě. Zároveň většina notových ukázek je velmi krátká a text příliš nenarušuje. Fotografie jsem fotila já během května 2024, pokud není uveden jiný zdroj.

V práci používám pro zjednodušení četby u podstatných jmen jako jsou student nebo učitel pouze mužský rod, nemá to žádnou souvislost s pohlavím.

1 Boomwhackers

Boomwhackers¹ jsou duté plastové barevné trubice o průměru 6 cm, které při úderu o pevný povrch vydávají tón, patří tedy mezi bicí nástroje.² Trubice jsou oddělené, lze hrát na každou zvlášť. Výška tónu je určena délkou BW, označena je nálepkou s názvem daného tónu a má svou specifickou barvu. Každý tón v rámci jedné oktávy má jinou barvu, v další oktávě je pak barva stejná, tedy například c^1 a c^2 mají totožnou barvu, liší se délka trubice.

Obrázek č. 1, Boomwhackers $c^1 - c^2$

Koncept BW vytvořil podnikatel Craig Ramsell v 90. letech 20. století a od té doby jsou hojně využívány ve výuce hudební výchovy, nejvíce v mladším školním věku.³ Tyto jednoduché a hravé hudební nástroje perfektně zapadají do současného pojetí hudební výchovy v České republice (viz kapitola 2).

---

¹ Pro slovo Boomwhacker neexistuje v českém jazyce vhodný překlad. Abychom se vyhnuli počest'ování tohoto slova primárně ve formě skloňování, v práci bude pro jednotné i množné číslo slova Boomwhacker ve všech pádech užívána zkratka BW. Přestože v anglickém jazyce jsou funkce a vnímání gramatické kategorie rodu u podstatných jmen jiné než v českém, čtenář může pro zjednodušení slovo Boomwhacker vnímat jako rod mužský neživotný, v tomto tvaru se v České republice běžně používá.

² LIBIN, Laurence. "Boomwhacker". The Grove Dictionary of Musical Instruments (2nd ed.). Oxford University Press, 2015. doi:10.1093/acref/9780199743391.001.0001. ISBN 978-0-19-974339-1. Přeložila Dorothea Babuljaková.

³ KAPLAN, Melanie. Boomwhackers: Instruments of Democracy. The New York Times [online]. 2005 [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2005/07/31/education/edlife/boomwhackers-instruments-of-democracy.html>

1.1 Výhody a nevýhody BW

BW jsou na poli didaktiky hudební výchovy obecně považovány za velmi funkční výukovou pomůcku, jejich koupě a implementace do výuky nicméně není pro školy zanedbatelnou finanční ani časovou investicí. Proto je potřeba si nejdříve zodpovědně porovnat výhody a nevýhody tohoto hudebního nástroje.

Výhody:

Jednoduchost manipulace – na BW dokáže hrát každý student, k ovládnutí nástroje není potřeba žádný předchozí trénink. Zároveň je sada trubic lehká a v obalu, který je součástí většího balení, nebo jiném zavazadle, např. krabici, je snadno přenositelná. Učitel ji tedy může s sebou bez větších komplikací do hodin nosit, i když se během dne stěhuje z místnosti do místnosti.

Jednotlivost – Trubice s jednotlivými tóny jsou oddělené, každý žák tak obvykle hraje pouze jeden, maximálně dva tóny. Hra na hudební nástroj se tak může zúčastnit každý, vzniká kolektivní dílo, studenti spolupracují a vnímají se navzájem. Učitel rovněž může pro takovou skupinovou hru volit i komplikovanější hudební materiál, který by byl v dané třídě nad možností jednotlivce. Je nicméně nutné brát zřetel na skutečnost, že jeden žák nemůže hrát na více než dvě trubice zároveň, hra tedy funguje téměř výlučně jako skupinová. Pokud chce učitel rozvíjet schopnost jednotlivce hrát na samostatně použitelný hudební nástroj, BW nejsou ideální volbou, lepší je například klavír, keyboard, metalofon nebo ukulele (dle vybavení školy).

Odolnost – BW jsou velmi odolné. Jsou z tvrdého plastu a jednotlivé trubice nemají žádné výčnělky ani křehká místa. Pokud jsou úderem trubicemi vykonávány velkou silou o nějaký tvrdý předmět, např. lavici nebo podlahu, je možné je poškodit (např. ohnout rohy) a snížit kvalitu zvuku. V kontrolovaném školním prostředí je ovšem pro učitele i u problematictější třídy poměrně jednoduché ošetřit správnou manipulaci s nástroji a eliminovat šanci na jejich poškození – žáci mohou hrát o vlastní stehna, dlaně nebo dvěma trubicemi o sebe.

Nízká hlučnost – Hra na hudební nástroje většinou přináší riziko hlučné třídy a vyžaduje od učitele suverénní organizaci. Když žáci dostanou při hodině do ruky jakýkoliv hudební nástroj, mají potřebu si ho vyzkoušet a ve třídě přirozeně vzniká hluk, také při delších prodlevách v průběhu dané činnosti se uchylují k neorganizované hře. S BW probíhá totéž,

jejich zvuk je ovšem méně průrazný a hlasitý než například zvuk metalofonu nebo většiny malých bubínků, organizace aktivity je tudíž pro pedagoga méně hlasově i energeticky náročná. S BW lze realizovat v jedné místnosti i práci ve skupinách, pokud se skupiny žáků rozmístí trochu dál od sebe, např. do rohů třídy, slyší sice ostatní skupiny, ale ruch jim neznemožňuje samostatné hraní a tvoření. Nízká hlučnost může být výhodou i ve školách, kde se hudební výchova učí v místnostech, které blízce sousedí s dalšími třídami a kde tedy hluk může rušit ostatní hodiny.

Barvy – Trubice jsou odlišeny barvami dle tónů – např. každé *c* je červené, *d* oranžové. Barevný systém zjednodušuje skupinovou hru, urychluje výuku not a pomáhá studentům chápat koncept výšky tónů. Můžeme se sice setkat s dalšími podobnými nástroji, které mají barevný systém mírně odlišný, což může působit nejasnosti, např. Orff tubes nebo Bobotubes (Obrázky č. 2 a 3), nicméně velké množství výukových materiálů i dalších nástrojů charakteru Orffova instrumentáře využívá stejnou barevnou řadu jako BW, lze tedy říci, že je v současnosti nejuniverzálnější.

Obrázek č. 2, Orff tubes⁴

Obrázek č. 3, Bobotubes⁵

⁴ Orff, 8pcs Plastic Orff Sound Tube, Cultivate Team Cooperation for Outdoors Home. Online. Amazon. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Plastic-Sound-Cultivate-Cooperation-Outdoors/dp/B09G1SHR7K>. [cit. 2024-02-08].

⁵ Bobotubes. Online. Notovna. 2024. Dostupné z: <https://www.notovna.cz/hudebni-nastroje-perkuse/bobotubes/>. [cit. 2024-02-08].

Poměr cena – výkon⁶ – Sadu osmi BW je možné na hudebních e–shopech sehnat za 590 Kč, ceny sad 25–28 BW se cenově pohybují mezi 2000 a 3000 Kč. Oproti tomu ceny jednoho z nejjednodušších melodických nástrojů Orffova instrumentáře, xylofonu, se momentálně pohybují od 290 Kč výš. Sada osmi orffovských hracích zvonků, které lze rovněž rozdělit žákům po jednom, ačkoliv manipulace s nimi v rámci instrumentálních činností vyžaduje více zručnosti než BW, stojí nejméně 1190 Kč.⁷ Aby vycházel 1 nástroj na jednoho žáka ve třídě třiceti žáků, za sady BW je potřeba zaplatit 2 360 Kč, za xylofony minimálně 8 700 Kč (4350 pokud hrají dva žáci na jeden nástroj) a za hrací zvonky 4 760 Kč. Z těchto tří typů melodických nástrojů užívaných ve výuce vychází tedy BW jednoznačně nejlevněji.

Aktivizace – O Boomwhackers se obvykle přemýšlí jako o nástroji, který učitel využívá v praktické části hodiny, při realizaci hudebních činností. BW lze ale díky jejich jednoduchosti a názornosti využít i při probírání teorie, umožňují aktivizaci studentů, které by jinak bylo obtížné dosáhnout kvůli nedostatku hudebních nástrojů i nedostatečných znalostech studentů o těchto nástrojích. Výklad učitele pak lze nahrazovat moderními metodami, které “studenty nenásilným způsobem vtáhnou do problematiky a zvýší tak jejich zájem o probíranou tematiku.”⁸

Nevýhody:

Rozsah – Základní sada BW obsahuje 8 tónů od c^1 do c^2 . Tóny s posuvkami a tóny z vyšší či nižší oktávy lze dokoupit, existují i tzv. Oktavátory, které zvuk hraného tónu snižují o oktávu, práce se sadou už ale není tak jednoduchá a univerzální. BW s posuvkami mají podobné barvy jako základní BW, mohou se s nimi plést a výhoda jednoduchého barevného spektra tak při jejich použití mizí. BW s tóny vyšší oktávy jsou poměrně krátké a neznělé, ty nižší oproti tomu dlouhé, což znesnadňuje manipulaci s nimi. Většina BW materiálů do hodin (např. videa na YouTube, notové záznamy), které jsou dostupné na internetu, pracuje jen se základní řadou

---

⁶ Ceny jsou orientační, uváděné na základě informací níže citovaných hudebních e–shopů dne 8. 2. 2024

⁷ Boomwhackers. Online. Muzikant. 2024. Dostupné z: <https://www.muzikant.cz/perkuse/ostatni-perkuse/boomwhackers/>. [cit. 2024–02–8].
Boomwhackers. Online. Kytary.cz. Dostupné z: <https://kytary.cz/Search/?term=boomwhackers&kw=boomwhackers>. [cit. 2024–02–08].

⁸ KOTRBA, Tomáš a LACINA, Lubor. Praktické využití aktivizačních metod ve výuce. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2007. ISBN 978–80–87029–12–1. s. 39

8 tónů, je tedy výhodné mít dostatek trubic základní řady pro celou třídu. Pokud učitel vybaví třídu základními sadami BW, lze s nimi pracovat pouze v rozsahu této jedné oktávy, jakýkoliv nekompatibilní hudební materiál je tedy nutné transponovat do C dur nebo i zužovat rozsah, komplikuje to i hru s audionahrávkou. Tato vlastnost ubírá nástroji na univerzálnosti, učitel musí u každého díla zhodnotit, jestli se vyplatí využívat dostupné BW nebo jestli danou skladbu zpracuje s jinými nástroji, případně v rámci jiné hudební činnosti.

Fyzická náročnost – BW nejsou příliš znělé. Aby trubice při úderu vydala znějící barevný tón, je třeba vynaložit výrazně větší fyzické úsilí než například při stlačení klapky na klavíru nebo úderu paličky o metalofon. Druhým faktorem kromě síly úderu je také materiál, na který dopadá druhá strana trubice, pokud ovšem žáci hrají BW o svoje dlaně nebo stehna (což je k nástroji nejšetrnější), po několika minutách pravidelných úderů je začne místo dopadu bolet. Učitel tak musí při volbě aktivit s BW a jejich délky brát ohled na to, jak je třída v těchto ohledech fyzicky zdatná, jestli má žák mezi údery čas na odpočinek a jestli žák může střídat místa dopadu úderu. Nutné je rovněž v úvodních hodinách práce s BW se studenty natrénovat mechanickou stránku hry na trubice – švih, sílu úderu, místo dopadu úderu, bezpečnost.

Odlišný tónový systém – Boomwhackers vznikly v Americe, v souladu s tamním tónovým spektrem mají tedy tón *h* označený jako *b* a tón *b* (*hes*) jako *bb*, slovy *b flat* (obrázek č. 4). V České republice používáme tradiční evropský tónový systém, toto označení tedy může způsobovat nejasnosti. Česká verze BW zvaná Bobotubes sice používá *h* a *b* (*hes*), nedodrhuje ovšem barevné spektrum BW, což je pro praktické využití v hodinách kvůli malému množství výukových materiálů nepraktické.

Obrázek č. 4, BW *b* (v evropském systému *h*) a *bb/ais* (v evropském systému *b/hes/ais*)

2. Současné pojetí hudební výchovy v České republice

“Od roku 1976 je předmět hudební výchova pojat v učebních osnovách všech typů škol jako předmět činnostní. Předpokládá, že vše, co si děti mají osvojit, se děje v přímém kontaktu se znějící hudbou prostřednictvím čtyř základních činností: vokálních, instrumentálních poslechových a hudebně pohybových.”⁹ Žák by měl být veden k aktivnímu vnímání hudby, k jejímu porozumění, pojmenovávání jejích charakteristik a i k vlastnímu aktivnímu zapojení do tvorby a interpretace hudby. Tyto součásti výuky bývají zkráceně označovány jako recepce, reflexe a produkce.¹⁰ Vedle rozvoje hudebnosti vede hudební výchova spolu se všemi ostatními předměty k osvojení klíčových kompetencí pro úspěšné zapojení do společnosti a osobnostní rozvoj a pracuje s průřezovými tématy pro daný stupeň vzdělání.¹¹ Konkrétní výstupy výuky jsou sjednocené v Rámcových vzdělávacích programech jednotlivých učebních oborů a následně konkretizovány ve Školních vzdělávacích programech. V posledních letech je ve školství kromě kompetenčního principu vzdělávání zdůrazňována také cílová dimenze kurikula, tedy stanovování konkrétních a smysluplných cílů výuky, které při správné formulaci a didaktickém zpracování zvyšují motivaci studentů, koherenci učiva a celkově kvalitu výuky. Hudební výchova je jedním z předmětů, u nichž je formulace cílů a orientace na kompetence při činnostním pojetí poměrně intuitivní a pro učitele ani pro žáky nepředstavuje velkou komplikaci. Rozvoj schopností a dovedností v ní má přednost před memorováním informací a oproti jiným předmětům není pro žáky složitá na pochopení. Z tohoto hlediska tedy nic nebrání modernizaci výuky hudební výchovy podle nejnovějších pedagogických trendů.

Zásadním didaktickým předpokladem pro výuku hudební výchovy je, že vyučovací proces by měl jednotlivé koncepty a činnosti propojovat a žákovi by měl být umožněn aktivní a tvořivý

---

⁹ KNOPPOVÁ, Blanka. Hudební činnosti jejich zastoupení ve vyučovacím procesu. In: *Musica viva in schola XXII*. [online]. Brno: Universitas Masarykiana Brunensis, 2010, [cit. 2024-02-23]. ISBN 978-80-210-5388-5. Dostupné z: https://www.ped.muni.cz/wmus/studium/sborniky/musica_viva_in_schola_xxii.pdf#page=34. s. 34

¹⁰ GROBÁR; HOLUBEC; CHARALAMBIDIS; KODEJŠKA; LIŠKOVÁ et al. *Podkladová studie – Hudební výchova*. Online, Podkladová studie. Praha: Národní pedagogický institut, 2018. Dostupné z: https://www.npi.cz/images/podkladov%C3%A1_studie/hudebni_vychova.pdf. [cit. 2024-02-8]. s. 3

¹¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2023 [cit. 2023-02-2]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf s. 81
ŠRÁMKOVÁ, Kateřina. Didaktika hudební výchovy v současném systému vzdělávání. In: *Teoretické reflexe hudební výchovy* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012 [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: https://www.ped.muni.cz/wmus/studium/doktor/teoreticke_reflexe_hv_8_1/sramkova.pdf. s. 1

styk s hudbou.¹² BW představují pro učitele při správném použití jeden z jednoduchých a funkčních způsobů, jak tento styk žákovi zprostředkovat.

2.1 Typy činností a možnost využití Boomwhackers při jejich realizaci

Poslechové činnosti

Poslechové činnosti patří mezi receptivní aktivity. Žákovská pozornost je v rámci těchto činností zaměřována na výšku, sílu, délku a barvu tónů, na rytmickou, melodickou i harmonickou stránku hudby i její charakter. Žáci se učí rozeznávat hudební formy a žánry. Často je předmětem pozornosti výuky i morální poselství skladby, rozvíjí se schopnost hudbu reflektovat.

Díky receptivnímu charakteru poslechových činností jsou BW v jejich rámci prakticky nevyužitelné. Využití je můžeme při činnostech navazujících a s poslechovými propojených.

Vokální činnosti

Vokální činnosti jsou první z trojice interpretačních činností. Jejich primárním cílem je rozvíjet hlasovou kulturu žáka. Nejčastěji jsou v hodinách hudební výchovy zastoupeny přímo zpěvem písní různých žánrů, kterému předchází dechová a hlasová cvičení určená k rozezpívání. Zahrnují ale například i intonační cvičení, melodizace slov i textů (nejčastěji básniček), hry a další aktivity s popěvkou nebo experimentování s beatbox¹³ technikou.¹⁴

Podstatou vokálních činností je práce s hlasem, BW do jejich průběhu automaticky neřadíme, využití je lze při kombinaci vokálních a instrumentálních činností. Žáci mohou být

---

¹² LASEVIČOVÁ, Jarmila. *Didaktika hudební výchovy: doplňkový studijní materiál pro posluchače studia učitelství I. stupně základní škol*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996. ISBN 80-7042-108-8. s. 6
Rámcový vzdělávací program pro gymnázia [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007 [cit. 2024-02-22]. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf. s. 50

¹³ to beatbox (sloveso) – používat ústa a hlas k vydávání zvuků jako bicí nástroj
Online. Cambridge Dictionary. 2024. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/beatbox>.
[cit. 2024-02-07]. Přeloženo.

¹⁴ LASEVIČOVÁ, Jarmila. *Didaktika hudební výchovy: doplňkový studijní materiál pro posluchače studia učitelství I. stupně základní škol*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996. ISBN 80-7042-108-8. s. 6

například být rozděleni na dvě poloviny, kdy jedna hraje a druhá zpívá, nebo může celá třída část skladby hrát a jinou část skladby zpívat.

Hudebně – pohybové činnosti

Hudebně pohybové činnosti přidávají k hudebním prvkům pohybové elementy za účelem rozvoje celkového tělesného projevu, jenž je úzce propojený s vnímáním hudby a rytmu. Zahrnují obvykle různé druhy tance, cvičení na hudbu, rytmické aktivity, dramatizaci nebo volnou pohybovou improvizaci na hudbu.

V rámci rytmických aktivit nebo dramatizace mohou být při hudebně pohybových činnostech využívány i hudební nástroje, v těchto případech můžeme využívat BW.

Instrumentální činnosti

Cílem instrumentálních činností je rozvíjet u žáků dovednost hry na hudební nástroje. Jedná se o reprodukci písní nebo kratších hudebních útvarů, improvizaci a tvorbu doprovodů. Pro účely hromadné výuky jsou vhodné a také hojně využívané nástroje Orffova instrumentáře a je možné pracovat s nástroji, na které se studenti učí hrát doma nebo v ZUŠ. Dále dle vybavení školy a úrovně studentů je možné zařadit i hru na jednoduché nástroje jako je keyboard nebo ukulele. Práce s BW přirozeně spadá do kategorie instrumentálních činností, ačkoliv terminologicky BW do Orffova instrumentáře nepatří, jejich funkcionalita je velmi podobná.

3 Základní školy a střední školy s potenciálním využitím Boomwhackers

Hudební výchova je součástí RVP všech základních škol, prvního i druhého stupně.¹⁵ Z institucí středního vzdělávání ji mají v RVP gymnázia, gymnázia s rozšířenou výukou hudební výchovy, pedagogická lycea, kombinovaná lycea a konzervatoře (obory hudba, zpěv, tanec, současný tanec a hudebně - dramatické umění).¹⁶ BW lze z těchto oborů v největší míře využít právě na ZŠ (tato práce cílí primárně na druhý stupeň) a na gymnáziu. Studenti konzervatoře už na školu nastupují s pokročilými hudebními znalostmi i schopnostmi a k jejich proximálnímu rozvoji je ve většině případů efektivnější využít jiné metody než hru na BW. Vstupní úroveň hudebnosti studentů pedagogických a kombinovaných lyceí by rovněž měla být pokročilá, záleží ale na konkrétní škole, požadavcích a obsahu výuky, jestli lze do hodin implementovat práci s BW jako efektivní metodu, která slouží k dosahování očekávaných výstupů. Mnoho studentů těchto oborů se nakonec stane pracovníky ve školských zařízeních (školy, školky, ZUŠ) a práce s BW pro ně může mít didaktický význam.

Databáze RVP¹⁷ uvádí i méně časté středoškolské obory, v jejichž vzdělávacím programu je zakotvena hudební výchova: Mechanik hudebních nástrojů, Mechanik dechových a bicích hudebních nástrojů, Uměleckořemeslná stavba hudebních nástrojů, Výroba hudebních nástrojů, Uměleckořemeslná stavba varhan, Ladění klavíru a kulturní činnost, Ladění klavíru a příbuzných nástrojů.¹⁸ Protože jsou tyto obory prakticky realizované velmi málo nebo vůbec, tento text se nesoustředí na očekávané výstupy pro ně specifické.

---

¹⁵ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2023 [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf

¹⁶ Rámcové vzdělávací programy. Online. Edu. 2022. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>. [cit. 2024-02-12].

¹⁷ Rámcové vzdělávací programy. Online. Edu. 2022. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>. [cit. 2024-03-12].

¹⁸ Rámcové vzdělávací programy středního odborného vzdělávání. Online. Edu. 2022. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/databaze-vsech-rvp-sov-1-9-2020/>. [cit. 2024-02-12].

3.1 Očekávané výstupy RVP na druhém stupni ZŠ a na gymnáziu

Z očekávaných výstupů pro **druhý stupeň základní školy**, které udává RVP, jsou BW nejlépe využitelné k dosažení následujících:

“HV–9–1–01 využívá své individuální hudební schopnosti a dovednosti při hudebních aktivitách

HV–9–1–03 reprodukuje na základě svých individuálních hudebních schopností a dovedností různé motivy, témata i části skladeb, vytváří jednoduché doprovody, provádí jednoduché hudební improvizace”¹⁹

Správně zacílené využití BW může pak vést i k naplňování teoretických výstupů, tedy následujících:

“HV–9–1–04 rozpozná některé z tanců různých stylových období, zvolí vhodný typ hudebně pohybových prvků k poslouchané hudbě

HV–9–1–05 orientuje se v proudu znějící hudby, přistupuje k hudebnímu dílu jako k logicky utvářenému celku

HV–9–1–06 zařadí na základě individuálních schopností a získaných vědomostí slyšenou hudbu do stylového období”²⁰

V konkretizovaném učivu pak většina práce s BW odpovídá následujícím kategoriím v rámci instrumentálních činností:

“**hra na hudební nástroje** nástrojová reprodukce melodií (motivků, témat, písní), hra a tvorba doprovodů s využitím nástrojů Orffova instrumentáře, keyboardů a počítače, nástrojová improvizace (jednoduché hudební formy) vyjadřování hudebních i nehudebních představ a myšlenek pomocí hudebního nástroje tvorba doprovodů pro hudebně dramatické projevy”²¹

---

¹⁹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2023 [cit. 2024–02–12]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf. s. 84–85

²⁰ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2023 [cit. 2023–02–2]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf. s. 85

²¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2023 [cit. 2024–02–12]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf. s. 85

Díky propojování činností a neoddělitelnému charakteru různých složek učiva lze nicméně práci s BW zařadit do naprosté většiny konkretizovaného učiva v citovaném RVP.

Instrumentálně zaměřené výstupy z RVP pro **gymnázia**:

“– žák využívá jednoduché a podle vybavení školy i složitější hudební nástroje (keyboardy, keyboardy ve spojení s digitálními technologiemi) při individuálních či společných hudebních aktivitách a přiměřeně svým hudebním schopnostem a dovednostem používá hudební nástroje jako prostředek sdělování hudebních i nehudebních myšlenek a představ.

– orientuje se v zápise jednoduchých, případně i složitějších vokálních, instrumentálních i vokálně–instrumentálních písní a skladeb; na základě svých individuálních hudebních schopností tyto skladby realizuje.”²²

Konkretizované učivo:

“instrumentální činnosti hra a tvorba instrumentálních doprovodů (rytmicko–melodické doprovody, jednoduchá aranžmá), hra a tvorba jednoduchých instrumentálních kompozic (hudební věta, malá písňová forma, rondo), orientace v notovém a grafickém zápise instrumentálních kompozic, moderní hudební nástroje a digitální technologie”²³

Práce s BW může zasáhnout i do ostatních činností (nejen instrumentálních) i částí výuky a vést tedy k naplnění dalších výstupů zakotvených v příslušném RVP. Konkrétní aktivity, s nimiž je čtenář v této práci seznámen, mohou být zároveň na základě rozhodnutí vyučujícího implementovány do výuky jakékoliv ze škol zmíněných v první části kapitoly (s. 14). Lze z nich rovněž čerpat inspiraci do výuky na základních uměleckých školách (primárně při skupinové výuce hudební nauky) a v dalších volnočasových organizacích.

---

²² Rámcový vzdělávací program pro gymnázia [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2024–02–12]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/09/001_RVP_GYM_vyznacene_zmeny.pdf. s. 53

²³ Rámcový vzdělávací program pro gymnázia [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2024–02–12]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/09/001_RVP_GYM_vyznacene_zmeny.pdf. s. 53

4 Skupinová práce

Velká část aktivit popisovaných v druhé části textu je koncipována jako skupinová práce. Má to několik důvodů, které se vážou přímo k hudební výchově a BW. Jakoukoliv hru na BW z not lze uskutečnit téměř výlučně ve skupině jeden žák může držet maximálně dva BW, navíc škola obvykle vlastní omezené množství BW. Hudební výchova patří na škále předmětů k těm více interakčním, vyžaduje společnou souhru a většina aktivit není příliš náročná na analytické myšlení a potřeba samostatně se soustředit ustupuje prioritě fungovat ve skupině s ostatními.

Skupinová práce jako taková je zásadní součástí moderních vyučovacích metod, přispívá ke zlepšení komunikační, sociální a personální kompetence. Rozvíjí mimo jiné schopnost argumentovat a nalézt kompromis, kreativitu, empatii a zodpovědnost, zlepšuje klima ve třídě a pomáhá studentům pochopit, že “práce v týmu je výhodnější a mnohdy v praxi jedinec sám nic nezmůže.”²⁴

Velikost skupin: U aktivit s BW je často velikost skupiny stanovená počtem potřebných BW na realizaci úkolu, pokud ne, učitel se rozhoduje podle několika faktorů. V menší skupině je nízké riziko pasivity některých žáků, práce je často díky menšímu počtu různých názorů rychlejší, ale pokud každá skupina pracuje s BW, je ve třídě méně prostoru na rozprostření hluku a hudební materiál musí být jednodušší. Naopak ve větší skupině je víc zkušeností, vyšší pravděpodobnost správného řešení a učitel lépe stíhá monitorovat²⁵ všechny skupiny.²⁶ Konečné rozhodnutí musí učitel u každé aktivity a konkrétního kolektivu učinit sám, obvykle se budou skupiny pohybovat v rozmezí dvou až pěti členů.

Skupinové role: Obzvlášť u větších skupin (4 a více žáků) lze potenciální pasivitu některých členů ošetřit zavedením skupinových rolí. Skupinové role mohou být obecné:

---

²⁴ KOTRBA, Tomáš a LACINA, Lubor. Praktické využití aktivizačních metod ve výuce. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2007. ISBN 978–80–87029–12–1. s. 42

²⁵ Slovo *monitorovat* označuje v kontextu vyučování učitelův proces sledování průběhu aktivity, pedagog prochází mezi studenty, kteří pracují, asistuje, kde je potřeba, upravuje podmínky podle aktuální situace.

²⁶ PETTY, Geoffrey. Moderní vyučování. 6., rozš. a přeprac. vyd. Přeložil Jiří FOLTÝN. Praha: Portál, 2013. ISBN 978–80–262–0367–4. s. 184

zapisovatel (myšlenek a nápadů), informátor (dohledává informace), mluvčí, koordinátor, grafik aj²⁷. Pro hudební aktivity může učitel přidělit role více specifické:

- pán rytmu (opočítává začátky, hlídá rytmus a tempo, může dupat do rytmu)
- dirigent (celou skladbu diriguje)
- manažer BW (kontroluje správnou manipulaci s BW, odpovídá za jejich úklid)
- kontrolor not (hlídá, jestli se všichni orientují v notách, pomáhá, ukazuje hrané takty)
- zpěvák (předzpívává melodii)

Ačkoliv obecně je vhodnou metodou role nechat žáky vylosovat, u hudebně náročnějších rolí jako zpěvák nebo pán rytmu je třeba zvážit, kdo je schopen je funkčně zrealizovat. Přidělení těchto rolí nadprůměrným žákům může umožnit proximální rozvoj jejich schopností a vylepšit výkon celé skupiny.

Jak rozdělovat žáky do skupin:

- a) náhodně – učitel rozdělí studenty náhodně do skupin například pomocí digitálního nástroje *random lists*²⁸, pomocí *Lollipop stick technique*²⁹, podle zasedacího pořádku, velikosti, data narození, abecedy, losem aj
- b) dle volby studentů – učitel určí, kolik studentů má být v jedné skupině, a studenti skupiny vytvoří sami

Poznámka: Pro efektivní rozvoj komunikační kompetence není vhodné tuto techniku používat příliš často, studenti se pak často ocitají ve stejných skupinách a nejsou vystavováni kýmžéným komunikačním výzvám. Poměrně nevhodná je rovněž technika výběru skupin kapitány, která může v kolektivu posilovat segregaci a zhoršovat klima.

- c) na základě výsledků a schopností žáků – učitel rozdělí skupiny sám, může buď umístit do jedné skupiny studenty podobných schopností (vznikne skupina rychlá, průměrná,

---

²⁷ Role ve skupině. Online. In: . Učitelnice. Dostupné z: https://soubory.ucitelnice.cz/blog/role_ve_skupine.pdf. [cit. 2024-05-03].

²⁸ Online. Dostupné z: <https://www.randomlists.com/team-generator>. [cit. 2024-03-12].

²⁹ Při využití Lollipop stick technique (metoda lízátkových tyčinek) má učitel jméno každého studenta na lízátkové tyčince (nebo jakémkoliv jiném pevném materiálu), z těch náhodně losuje skupiny.

pomalá...) nebo naopak heterogenní (v jedné skupině pak bude student výborný i student podprůměrný)

Poznámka: Pokud aktivita není diferencovaná (= každá skupina má úkol jiné úrovně a podoby), jsou lepší skupiny heterogenní. Je důležité, aby se studenti necítili učitelem segregovaní, tedy aby u podprůměrných studentů nedával najevo, že jsou slabší a potřebují pomoc výborného studenta.

5 Individualizace

Při výuce hudební výchovy se v jedné třídě se běžně setkáme se studenty s diametrálně odlišnými hudebními schopnostmi, počínaje žáky, kteří od útlého věku navštěvují ZUŠ až po studenty, kteří neintonují a neudrží rytmus. Dle principu kontinuálního pokroku v učení by se měl každý žák stále posouvat k novým cílům a plně využít svůj potenciál,³⁰ tomuto ideálu se v heterogenní třídě kromě efektivní koordinace skupinových prací přiblížíme individualizací.

Pro aktivity popisované v této práci uvádíme příklady individualizačních opatření:

Studenti s podprůměrnými schopnostmi mohou

- a) sedět vedle pokročilého studenta a hrát stejný tón
- b) nejdříve tleskat do rytmu, až když jsou si jistí, dostat BW
- c) nekombinovat zpěv a hru, dělat jen jednu z těchto činností

Studenti s nadprůměrnými schopnostmi mohou

- a) pomáhat začátečníkům, asistovat učiteli
- b) sloužit ve své skupině jako kontrolor správného postupu a řešení (každá skupina má jednoho pokročilého)
- c) dostat dva BW
- d) hrát na jiný nástroj (klavír, metalofon)
- e) doprovázet stupnici akordicky na jiný nástroj (klavír, kytara, ukulele, metalofon)
- f) kombinovat hru na BW se zpěvem

Kromě těchto příkladových opatření lze pracovat s diferenciací aktivit pro větší skupiny studentů, učitel tedy připraví dvě nebo více variant podobného úkolu a rozdělí je studentům na základě jejich schopností. Je možné také studentům ponechat svobodnou volbu, kterou aktivitu si sami zvolí. Při variantě skupinové diferenciaci je důležité si naplánovat, aby učitel nebyl potřeba u všech studentů zároveň.

---

³⁰ VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana a BUREŠ, Miroslav. Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9. s. 155

6 Aktivity s Boomwhackers

Následující část práce slouží jako návrhy aktivit s BW, které jsou určené k realizaci na 2. stupni ZŠ (a odpovídajících ročnících gymnázií) nebo na SŠ (primárně v rámci vyšších stupňů víceletého gymnázia). Některé aktivity z této práce lze využít i na 1. stupni vzdělávání nebo v rámci hudební nauky na základních uměleckých školách, záleží jen na uvážení pedagoga.

Aktivity jsou pro větší přehlednost rozdělené do kategorií, nicméně mnohé z nich by bylo možné zařadit i do jiné kategorie. Informace o činnostech jsou strukturované do následujících bodů:

Cíl: U každé aktivity je stanoven jeden nebo více výukových cílů formulovaných dle zásad techniky SMART³¹. Jelikož činnosti s BW jsou z podstaty téměř vždy skupinové, u většiny aktivit jsou cíle vytyčené pro celou skupinu i pro jednotlivce.

Pomůcky: Zmiňuje, jaké pomůcky potřebuje k realizaci aktivity učitel, případně i jednotliví žáci.

Časová náročnost: Udává odhadovanou časovou náročnost aktivity. Většinu aktivit může učitel po jednoduché úpravě (zvýšení/snížení počtu sekcí, přidání/ubrání dalších nástrojů, práce s hudebně výrazovými prostředky,...) realizovat v kratší nebo delší formě, jak zrovna potřebuje.

Příprava: Vyjmenovává, co všechno musí učitel před hodinou k realizaci aktivity připravit.

Průběh: Popisuje předpokládaný průběh aktivity.

Některé aktivity jsou rozšířené o následující body:

Předcházející dosažené výstupy: Popisuje tematické cíle, kterých studenti museli v nedávné minulosti dosáhnout, aby mohli realizovat danou aktivitu.

---

³¹ Akronym slov specifický, měřitelný, dosažitelný, relevantní, časově ohraničený (přeloženo z angličtiny). Dobře stanovený cíl výuky by měl mít všechny tyto kvality.

DREW, Chris. SMART Goals in Education: Importance, Benefits, Limitations. Helpful Professor [online]. 2023 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://helpfulprofessor.com/smart-goals-in-education/>

Poznámky: Pod tímto označením se setkáte s možnými komplikacemi při realizaci aktivity a s návrhy na jejich řešení nebo s jinými tipy k dané aktivitě (např. čím na ni navázat). Všechny návrhy vychází z autorčiných zkušeností v rámci pedagogické praxe.

Varianty: V závěru aktivity jsou popsány návrhy úprav aktivity, např. zjednodušení, obohacení o další hudební činnost, navazující aktivity.

U jednotlivých aktivit není určen doporučený ročník ani věk. RVP neurčuje, jaká látka se má kdy probírat, a proto se průběh výuky a konkrétní ŠVP mohou diametrálně lišit, stejně jako hudební úroveň žáků. Zacílení aktivity na konkrétní skupinu je tak přenecháno učiteli, který schopnosti a potřeby svých žáků zná lépe než kdokoliv jiný.

Jednotlivé popisy nemusí sloužit jako návod, ale i jako inspirace. K popisovaným principům lze používat jiné skladby nebo naopak notový materiál využívat jiným způsobem, libovolně realizovat individualizaci a diferenciaci. Například některé aktivity založené na práci s notovým materiálem lze jednoduše modifikovat pro studenty bez znalosti not nebo instrumentální provedení konkrétních skladeb na BW lze realizovat i na jiné nástroje atd.

6.1 Rozehřívací aktivity s Boomwhackers

K aktivitám, které často nemají žádnou přímou spojitost se zbytkem hodiny a jejichž cílem je hlavně studenty zvednout ze židlí a probrat k aktivitě, jsou BW vhodným nástrojem. Činnost je jednoduchá, ale zároveň žáci už zpočátku tvoří hudbu. Rozehřívací aktivity lze v hodině realizovat kdykoliv, nicméně obvykle stojí na začátku nebo při přechodu z teoretické do praktické části hodiny, případně je lze využít jako výplň, když zbyde několik minut času na konci vyučovací jednotky. Velké množství jednoduchých aktivit, které lze využít jako rozehřívací, již bylo kromě cizojazyčných publikací³² a videí na YouTube kvalitně zpracováno v českém jazyce například v následujících online dostupných kvalifikačních pracích: *Využití boomwhackers ve výuce hudební výchovy na základních školách*³³, *Boomwhackers – netradiční*

---

³² např. HOFF, Andreas von. Boomwhackers: Spiele. 8. vyd. Kerpen: Kohl-Verlag, 2007. ISBN 978-3-86632-840-2.

MÖLLER, Sandra a Helmut EISEL. Moderner Musikunterricht mit Boomwhackers. 6. vyd. Augsburg: Auer Verlag, 2018. ISBN 978-3-403-04772-8.

³³ BOROWSKÁ, Lenka. Využití boomwhackers ve výuce hudební výchovy na základních školách. Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2020. Dostupné z: <https://theses.cz/id/9qr5vy/>.

hudební nástroj v hudební výchově na prvním stupni ZŠ³⁴ a Využití Boomwhackers ve výuce HV³⁵, proto jich v této práci popisujeme jen několik.

6.1.1 Rizika rozehřívacích aktivit s Boomwhackers

Aktivní začátek hodiny může být pro její další průběh ideální – studenti se proberou, je nastolena příjemná atmosféra, hudební výchova začíná kreativní tvorbou a pohybem.

Může to být ale i kontraproduktivní krok – pro studenty může být následně těžké se zklidnit a soustředit pozornost teorii. V některých situacích je to komplikované i po tleskací aktivitě nebo po protažení, tím spíše pak po hře na hudební nástroj. Proto je třeba před zvolením rozehřívací aktivity s BW vzít v potaz následující faktory:

1. charakter konkrétní třídy – čím klidnější, vyspělejší a lépe motivovaný kolektiv je, tím spíš pro něj nebude problém se po aktivnější činnosti soustředit na teoretickou
2. věk – vyšší věk s sebou obvykle přináší i větší sebeovládání a racionalizaci, u středoškoláků bude pravděpodobně menší problém s následnou rozjíveností než u žáků druhého stupně ZŠ
3. koncept hodiny – pokud je celá hodina koncipována na produkci, je to ideální začátek, pokud bude naopak zbytek hodiny věnován recepci a reflexi, může být lepší nechat instrumentální činnost na konec.
4. čas výuky a předcházející rozvrh – mentální i fyzická únava žáků má na jejich schopnosti soustředit se velký vliv, např. při čtvrtední odpolední hodině po náročném dni plném předmětů zaměřených na výkon je třeba přizpůsobit nároky na studenty více než při druhé hodině v pondělí

---

³⁴ ŠRÁMKOVÁ, Markéta. Boomwhackers – netradiční hudební nástroj v hudební výchově na prvním stupni ZŠ. Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2013. Dostupné z: <https://theses.cz/id/02s60z/>.

³⁵ KACAR, Jakub. Využití Boomwhackers ve výuce HV. Online. Bakalářská práce. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta. 2014. Dostupné z: <https://theses.cz/id/i0ze3b/>.

Snídaně v rytmu

Cíl: Student ve skupině zahraje jednoduchou skladbu založenou na rytmických schématech inspirovaných každodenními záležitostmi.

Student uvede příklad situace, kdy vzniká hudba z každodenní záležitosti.

Pomůcky: 1 BW pro každého studenta

Časová náročnost: 10 – 20 minut

Příprava: –

Průběh: Snídaně v rytmu je ve své podstatě rytmické cvičení, které lze realizovat tleskáním a následně jakýmkoliv bicími nástroji. Studenti i učitel stojí v kroužku. Učitel se dvou až čtyř studentů (dle úrovně hudebních schopností třídy) zeptá, co měli k snídani. Z jejich odpovědí vytvoří kompatibilní rytmická schémata (příklad realizace: *notová ukázka č. 1*). Učitel vede nejdřív společné vytleskávání jednotlivých schémat, potom vytleskávání po sekcích, potom společné vytleskávání po sekcích – všechna schémata zní najednou. Zpočátku všichni k tleskání dané fráze i vyslovují, postupně třída přechází jen v instrumentální činnost. Když studenti vytleskávají schémata suverénně, učitel rozdává BW tak, aby výsledný souzvuk všech trubcí byl libozvučný, ideálně každé sekci přidělí jeden tón kvintakordu C dur (příklad realizace: *notová ukázka č. 2*). Třída pak hraje nacvičené rytmy na BW, následuje učitelem dirigovaná práce s dynamikou, gradací, kontrastem, tempem aj.

Notová ukázka č. 1

Snídaně v rytmu

Dorota Babuljaková

Musical notation for 'Snídaně v rytmu' (Example 1) in C major, 4/4 time. The notation consists of four staves, each with a treble clef and a common time signature. The lyrics are: roh-lik se šun-kou, ká - vu jo-gurt, nic nic, mar-me-lá - du. The notes are marked with 'x' to indicate rhythmic patterns.

Notová ukázka č. 2

Snídaně v rytmu

Dorota Babuljaková

Musical notation for 'Snídaně v rytmu' (Example 2) in C major, 4/4 time. The notation consists of four staves, each with a treble clef and a common time signature. The lyrics are: roh-lik se šun-kou, ká - vu jo-gurt, nic nic, mar-me-lá - du. The notes are marked with 'x' to indicate rhythmic patterns.

Varianty: Při nedostatku BW je možné některým studentům dát jiné jednoduché nástroje nebo v jednotlivých rytmických schématech vystřídat více tónů.

Seřazení Boomwhackers v rozsahu jedné oktávy

Cíl: Student vysvětlí, jakou spojitost má délka BW s výškou znějícího tónu. Student seřadí předložené BW od nejhlubšího po nejvyšší.

Pomůcky: 1 BW pro každého studenta

Časová náročnost: 5 – 10 minut

Příprava: –

Průběh: Učitel studenty vyzve, aby si každý vzal jeden BW a všichni se zkusili systematicky seřadit. Studenti by se měli seřadit od nejhlubšího BW k nejvyššímu. Pokud tápou, učitel napoví – např. zahraje vzestupně stupnici na klavíru nebo poukáže na různou délku BW. Jako kontrolu správného seřazení BW žáci postupně zahrají každý svůj tón. Učitel může změnu výšky tónu zdůrazňovat zopakováním jednotlivých tónů na klavír nebo jejich zazpíváním. Aktivitu lze kombinovat i s vokální činností tím, že studenti budou jednotlivé tóny také zpívat (spíše až při několikerém opakování řady).

Poznámka: Touto aktivitou je ideální začít hodinu, v níž se probírají tóny nebo stupnice. Varianty: Pokud učitel zvolí variantu se zpíváním tónů, lze pokračovat úvodem do intonace, např. solmizací.

Rytmický kánon

Cíl: Student zahraje v kánonu svou rytmickou linku na BW.

Pomůcky: 1 BW pro každého studenta, rytmické schéma vhodné pro kánon (např. *notová ukázka č.3*)

Časová náročnost: 5 – 10 minut

Příprava: Učitel si připraví rytmické schéma vhodné pro kánonické zpracování.

Průběh: Učitel i studenti si stoupnou do kroužku a naučí se připravený rytmus vytleskat, nejdříve všichni dohromady. Potom učitel rozdělí studenty na skupiny a vytleskají rytmus jako kánon. Když to třída zvládá, učitel přidělí každé skupině 1 – 3 tóny a žáci hrají kánon na BW. Konkrétní rozdané tóny jsou v ideálním případě konsonantní (*c–e–g–b–c*), aby kánon tvořil příjemný souzvuk (příklad realizace v *notové ukázce č.3*).

Notová ukázka č.3, rytmický kánon

Rytmický kánon

Dorota Babuljaková

The image shows a musical score for a rhythmic canon in C major, 3 parts, 4 measures. The score is written in treble clef with a common time signature (C). The first part (1) starts with a quarter note G4, followed by eighth notes A4, B4, C5, and a quarter rest. The second part (2) starts with a quarter rest, followed by quarter notes G4, A4, B4, and a quarter rest. The third part (3) starts with a quarter rest, followed by quarter notes G4, A4, B4, and a quarter rest. The fourth measure shows the continuation of the canon, with each part playing a quarter note G4, followed by eighth notes A4, B4, and a quarter rest. The score is numbered 1, 2, 3, and 5.

Varianty: Jako závěrečnou fázi učitel studenty promíchá, skupiny nestojí pohromadě, každý student se spoléhá jen sám na sebe.

Melodický kánon – Bratře Kubo

Cíl: Student zahraje v kánonu svou rytmickou linku na BW.

Pomůcky: 1 BW v rozsahu $c^1 - a^1$ pro každého studenta, notový zápis skladby *Bratře Kubo* k vytištění/dataprojektor

Časová náročnost: 10 – 15 minut

Příprava: Učitel před hodinou připraví notový zápis skladby *Bratře Kubo* (notová ukázka č. 4) k promítnutí/vytiskne ho studentům (do dvojic stačí).

Notová ukázka č. 4, lidová píseň Bratře Kubo

Bratře Kubo

Lidová

transc. Dorota Babuljaková

Brat - ře Ku - bo brat - ře Ku - bo ješ - tě spíš ješ - tě spíš ran - ní Slun - ce zá - ří

ty jsi na pol - štá - ří vstá - vej již vstá - vej již

Průběh: Učitel noty promítne studentům, nejprve si píseň všichni zaspívají. Pak učitel rozdá potřebné BW a skladbu na ně se třídou nacvičí. Když všichni zvládají správně zahrát svoje tóny, učitel třídu rozdělí do skupin, aby v každé bylo plné obsazení BW, a skladbu dále hrají jako kánon.

Varianty: Žáci mohou v závěru aktivity zároveň hrát i zpívat, případně je možné některé skupiny nechat jen hrát a jiné jen zpívat (studenti se mohou sami rozhodnout, jestli chtějí zpívat nebo hrát).

Kánon lze realizovat i pokud studenti neznají noty, učitel pak musí detailněji projít všechny části skladby, případně rytmus i vytleskávat.

Aktivitu lze realizovat s libovolnou písní s charakterem kánonu.

6.2 Využití Boomwhackers při výuce hudební teorie

BW jsou většinou při výuce využívány v rámci hudebních činností. Jejich názornost (spojení barvy, zvuku i nálepky s názvem tónu) nicméně umožňuje je efektivně implementovat i do teoretické stránky výuky, mimo jiné je používat při probírání různých segmentů hudební teorie. Tato kategorie obsahuje velké množství aktivit, jejichž výstupy jsou primárně teoretické, při jejich vykonávání jsou ovšem studenti dle moderních didaktických zásad aktivnější než při pouhém výkladu učitele, koncepty si sami ihned zkontrolují a učí se spolupracovat.

Noty teoreticky

Cíl: Student pojmenuje noty jedné oktávy zapsané v notové osnově ($c^1 - c^2$).

Student zapíše do notové osnovy dle diktátu konkrétní noty jedné oktávy ($c^1 - c^2$).

Student za pomoci BW přiřadí barvy k tónům v rozsahu jedné oktávy ($c^1 - c^2$).

Pomůcky: 1 BW stupnice C dur v rozsahu $c^1 - c^2$ pro každého studenta, barevná stupnice C dur (*notová ukázka č. 5*) a dataprojektor/tabule a barevné křídly, studenti potřebují notové sešity

Časová náročnost: 10 – 15 minut

Příprava: –

Průběh: Učitel napíše na tabuli/promítne na data projektoru noty od c^1 do c^2 barevné dle BW (*notová ukázka č. 5*).

Notová ukázka č. 5, barevná stupnice C dur

C dur

Dorota Babuljaková

Žáci si opiší vybarvené noty do notového sešitu. Žáci mají k dispozici BW a jejich úkolem je ve skupinkách (dvojice – čtveřice, dle počtu BW) přiřadit barevné trubice k jednotlivým notám a přijít tak na název každé noty. Názvy napíší k notám v notovém sešitě. Učitel monitoruje. Následně probíhá společná kontrola na tabuli, učitel přidává a vysvětluje čísla za notami – jednočárkovanou oktávu.

Poznámka: Vysvětlení not h^1 a c^2 může být mírně komplikované – h^1 se na BW jmenuje b a trubice c^2 má stejnou barvu jako c^1 . Učitel se buď na tyto dva tóny musí hned zaměřit a důkladně situaci vysvětlit nebo může žákům k první části aktivity zadat pouze tóny $c^1 - a^1$ a h^1 a c^2 přidat až při kontrole.

Varianty: Žáci dostanou noty vytištěné a rozstříhané, musí je pojmenovat a seřadit (této variantě by měla předcházet aktivita na pochopení seřazení délky BW dle výšky tónu, např. *Seřazení Boomwhackers v rozsahu jedné oktávy*, s. 25). Tato aktivita může sloužit jako opakování další hodinu nebo jako varianta pro skupinu pokročilých studentů, kteří již noty znají.

Pokud je některá skupina dříve hotová, může s pomocí internetu zkusit přijít na to, proč je na BW tón b a ne h .

Noty prakticky

Cíl: Studenti zahrají na BW stupnici C dur.

Student zahraje tón na BW v rozsahu $c^1 - c^2$ v reakci na předzpívání učitelem.

Pomůcky: 1 BW ze stupnice C dur v rozsahu $c^1 - c^2$ pro každého studenta, barevná stupnice C dur (*notová ukázka č. 5*) a dataprojektor/tabule a barevné křídly

Časová náročnost: 10 – 15 minut

Příprava: Učitel připraví barevnou stupnici C dur k promítnutí (*notová ukázka č. 5*).

Průběh: Touto aktivitou je vhodné přímo navázat na *Noty teoreticky*, s. 29. Učitel promítne barevnou stupnici C dur, rozdá každému studentovi jeden BW a kontrolně se ptá na názvy tónů, které žáci drží, oni odpovídají. Učitel dle notového zápisu po jednom zpívá tóny promítnuté stupnice, žáci svůj tón zahrají na BW jako ozvěnu. V ideálním případě je hra na BW propojena s vokální činností – žáci jednotlivé tóny hrají i zpívají v dané tónové výšce (“cé”). Stupnici nejdřív zahrají a zazpívají v ozvěně odspoda nahoru a odshora dolů, potom učitel udá tempo a

rytmus a žáci hrají stupnici samostatně, bez předzpívání. Následně si studenti vymění BW a aktivitu několikrát opakují, pokaždé s jiným BW. V závěru aktivity učitel zpěvem vyvolává náhodné tóny z procvičovaného spektra, studenti své tóny hrou i zpěvem opakují.

Varianty: Místo názvů tónů ke zpěvu třída užívá solmizační slabiky.

Studenti daný tón nejdřív zahrají a pak zazpívají (nebo naopak).

Třída celou stupnici nejdříve zazpívá na názvy tónů.

Třída hraje stupnici nejprve v pomalém tempu, postupně se dopracuje k rychlejšímu.

Když hrají studenti stupnici v daném tempu, po jednom se střídají v dirigování zbytku třídy.

Třída během tréninku stupnice hraje jen učitelem vybrané tóny, vynechává počet dob původně určený pro jiné tóny.

Učitel studenty rozdělí do skupin dle počtu BW, každá zahraje stupnici samostatně, každý tón hraje jen 1 student.

Půltóny

Předcházející dosažené výstupy: Student vysvětlí, jakou spojitost má délka BW s výškou znějícího tónu.

Student seřadí předložené BW od nejhlubšího po nejvyšší.

Cíl: Student vysvětlí, jaký je rozdíl mezi vzdáleností tónu a půltónu.

Student na základě poslechu pozná, jestli zazněl interval tónu nebo půltónu.

Pomůcky: dvě sady BW (z toho jedna s půltónovými BW), další hudební nástroje

Časová náročnost: 10 – 15 minut

Příprava: Učitel před hodinou ve třídě připraví dvě sady BW o osmi tónech od *c*, diatonickou – C dur, a chromatickou (*c, cis, d, dis, e, f, fis, g*).

Obrázek č. 5, C dur; c¹ – g¹ chromaticky

Průběh: Úkolem studentů je společně obě sady seřadit od nejhlubšího po nejvyšší tón. Když jsou trubice seřazeny, učitel vznesе formativně laděnou otázku, např. “Jak je možné, že obě řady začínají stejným tónem, obě mají stejný počet BW, ale každá končí jiným tónem?” Formativním rozhovorem a společným zahráním BW řad dovede učitel studenty k objasnění skutečnosti, že mezi tóny chromatické řady jsou menší kroky, a dodá název půltón. Následně k chromatické řadě přidá zbylé tóny (*gis, a, ais, h, c*). Studenti zahrají nejdříve jednu a pak druhou řadu a spočítají, že v jedné oktávě je 8 tónů a 13 půltónů. Při práci s BW učitel upozorní i na značení půltónů – křížky a béčka. Následně učitel hraje intervaly půltónů a tónů na všechny dostupné nástroje a studenti hádají, jestli zazněl tón nebo půltón.

Poznámka: Aktivita může navazovat na aktivitu *Seřazení Boomwhackers v rozsahu jedné oktávy* (s. 25) nebo *Durová stupnice* (s. 48).

Navázat detailním probráním křížků, béček a odrážek, jejich názvů (*fis/fes*) a zápisu do not je možné okamžitě nebo v následující hodině, dle uvážení učitele.

Varianty: Studenti mohou tóny v rámci tréninku intonace i zpívat.

Hraní melodie

Cíl: Student ve skupině zahraje melodii dle notového zápisu v rozsahu $c^1 - c^2$.

Student ve skupině vytvoří jednoduchou ukončenou melodii pro BW.

Pomůcky: 1 BW z rozsahu notového zápisu pro každého studenta, notový zápis k promítnutí, studenti potřebují notové sešity

Časová náročnost: 25 – 30 minut

Příprava: Učitel před hodinou připraví jednu nebo více krátkých a jednoduchých melodií, které jsou v souladu s již naučenými tóny a dostupnými BW, obvykle využívá tóny mezi c^1 a c^2 , přičemž všechny tóny jsou přibližně stejně četné, aby si všichni studenti zahráli (např. *notová ukázka č. 6*).

Notová ukázka č. 6

Hraní melodie

Dorota Babuljaková

Průběh: Učitel připravenou melodii napíše na tabuli (nebo promítne na projektoru). Studenti si melodii opíšou do sešitu a doplní názvy not. Po společné kontrole učitel rozdá BW a se třídou melodii natrénuje a zahraje. Během nácviku učitel upozorní studenty na ukončenost a neukončenost melodie, např. porovnává, jak zní konec melodie a jak by znělo, kdyby přestali hrát v půlce melodie, vysvětlí, jak melodii správně ukončit.

Následně učitel studenty rozdělí do skupin (dva až čtyři členové), každá skupina vytvoří jednu vlastní krátkou melodii a zapíše ji do not.

Příklad kritérií pro melodii: Melodie má 10 – 16 tónů.

Melodie je správně ukončená.

Každý člen skupiny hraje v melodii alespoň jednou.

Skupina vytvořenou melodií na BW buď zahraje nebo si skupiny melodie vymění a nacvičují tak melodií vytvořenou svými spolužáky. Pokud na takovou skupinovou realizaci není dost BW, je možné vybrané melodie nacvičovat hromadně pod vedením dané skupiny. V závěru si skupiny melodie zahrají navzájem a dle kritérií hodnotí úspěšné splnění úkolu.

Poznámka: Tuto aktivitu je vhodné zařadit jako opakování not, může se objevit v hodině následující po *Noty prakticky* (s. 30).

U této aktivity považuji za důležité opravdu nechat studenty opsat si melodií do sešitu a noty pojmenovávat samostatně. Melodie je krátká a studenti si opisováním not a samostatnou prací ukotví polohu a názvy not lépe než jen pohledem na již vytištěný zápis.

Varianty: Pokud studenti již ovládají rytmické hodnoty not, je možné vytvořit motiv rytmicko–melodický.

Na tvoření vlastních melodií si studenti mohou tóny vylosovat.

Pokud jsou vlastní melodie studentů nosné, mohou k nim dodat název a otextovat je.

Melodické hádanky

Předchozí dosažené výstupy: Student vysvětlí a tleskáním interpretuje rytmické hodnoty not od celých po osminové.

Cíl: Student pojmenuje noty v předloženém notovém zápisu.

Studenti zahrají ve skupině na BW předložený notový zápis.

Student pozná dle poslechu známou skladbu znějící na BW.

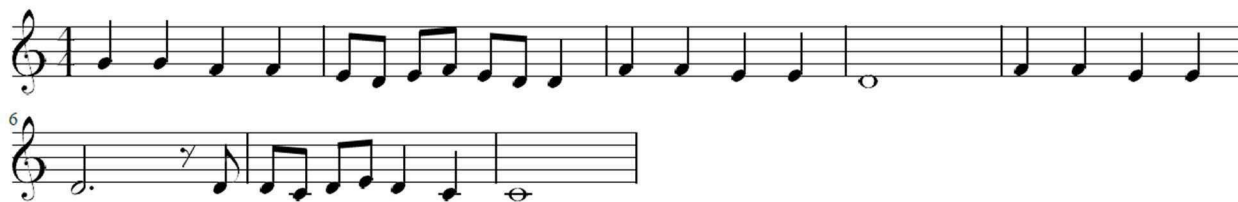
Pomůcky: vytištěné notové zápisy hádaných skladeb, BW pro jejich simultánní interpretaci několika skupinami

Časová náročnost: 15 – 20 minut (záleží na komplikovanosti vybraných melodií)

Příprava: Učitel před hodinou připraví několik notových zápisů úryvků skladeb, které by žáci měli znát – obecně známé melodie nebo skladby, které dříve se třídou probral. Užívá pouze tóny, které už třída umí pojmenovat (např. *notová ukázka č.7*)

Melodická hádanka

Dorota Babuljaková

Učitel rozdělí studenty do skupin, každé přidělí jednu melodii. Studenti pojmenují noty, napíšíou jejich názvy, eventuálně je vybarví. Každá skupina následně melodii nacvičí a předvede před třídou. Úkolem zbytku třídy je poznat, jaké písně je hraná melodie součástí.

Varianty: Žáci, kteří hádají, musí melodii zapsat do not.

Studenti hádanku vymýšlí, vyberou si sami jednoduchou skladbu, kterou dokážou zahrát. Mohou buď hledat ve zpěvníku, na internetu, nebo melodii sestavit metodou pokus–omyl (a následně ji zapsat do not).

Názvy skladeb mohou tvořit tajenku, například křížovku. Studenti nehádají nahlas, ale každý si zapisuje svůj tip, aby tajenku vyluštil. Tajenka může být tematická (nadřazený pojem k hádankám, téma další hodiny,...). Příkladem takové tajenky a melodií je následující aktivita vytvořená jako opakování světové populární hudby vhodná pro středoškoláky:

Úkol: Natrénujte ve skupinách následující úryvky skladeb, poznejte skladbu a pomocí indicií určených v nadpisech doplňte tajenku: Základním stavebním kamenem veškeré populární hudby je _____, jehož název vychází z pojmu $\_1\ \_2\ \_3\ \_4$, což je slangový výraz pro energii, vitalitu a elán. Těmi tato hudba přímo sršela.

řešení: jazz, JASM

Notová ukázka č. 8, začátek skladby *Hey Jude* od kapely The Beatles (tajenka J – Jude)

1. name of the girl the song is about

Notová ukázka č. 9, refrén skladby *Super Trouper* od kapely ABBA (tajenka A – ABBA)

2. band name

♩ = 105

Dorota Babuljaková

Musical notation for the chorus of 'Super Trouper' by ABBA, showing two staves of music.

Notová ukázka č. 10, refrén skladby *Slavíci z Madridu* (v originálu *Le rossignol anglais*) od Hugues Aufray (tajenka S – Slavíci)

3.

song name

♩ = 150

Dorota Babuljaková

Musical notation for the chorus of 'Slavíci z Madridu' by Hugues Aufray, showing three staves of music.

Notová ukázka č. 11, refrén skladby *Hung Up* od Madonny (tajenka M – Madonna)

4.

artist name

♩ = 120

Dorota Babuljaková

Musical notation for the chorus of 'Hung Up' by Madonna, showing two staves of music.

Hra melodie ze zpěvníku na BW

Cíl: Student pojmenuje noty v notovém zápise ve zpěvníku.

Student se při hře na BW orientuje v notovém zápise ve zpěvníku.

Studenti společně zahrají na BW melodii dle notového zápisu ve zpěvníku.

Student zahraje tón na BW dle notového zápisu ve zpěvníku.

Pomůcky: 1 BW pro každého dle rozsahu tónů vybrané skladby, zpěvník pro každého (eventuálně do dvojic)

Časová náročnost: variabilní

Příprava: Pokud žáci dokážou na BW zahrát jednoduché notové zápisy, může učitel pro souborovou hru na BW využít vhodné skladby ze zpěvníků. Žáci si lépe propojí noty a hru na BW s praktickou interpretací skladeb, se kterou se setkají mimo školu. Učitel vybere skladbu ze zpěvníku.

Průběh: Studenti nejprve pojmenují jednotlivé tóny v učitelem vybrané skladbě (samostatně/ ve skupinách). Po společné kontrole učitel rozdá BW a skladbu společně nacvičí a zahrají. Při nácvičení učitel nejprve zpívá, aby pomohl žákům s orientací v zápise.

Poznámka: Tímto způsobem učitel může se třídou natrénovat novou skladbu nebo naopak zahrát skladbu, kterou už studenti znají a dokážou zazpívat. V takovém případě slouží aktivita hlavně jako trénink orientace v notovém zápise ve zpěvníku, se kterou mají z mojí zkušenosti studenti často problém.

Je důležité nenahrazovat hrou na BW vokální činnosti a neautomatizovat studentům špatné pěvecké návyky. Trubice vydávají krátký a nepříliš znělý tón, interpretace písní s jejich pomocí může studentům vytvořit nesprávnou představu o znění skladby ve vokálním podání. Učitel musí tedy jasně odlišit interpretaci skladeb na BW a vokálně a klást důraz na kultivovaný pěvecký projev.

Návrhy vhodných skladeb: Já písnička 1 (vhodné pro 6. a 7. třídu): Cib, cib, cibulěnka (s. 12); Já jsem z Kutné Hory (s. 24); Jedna, dvě, tři, čtyři, pět (s. 27); Tluče bubeníček (s. 69), Nepořádný krtek (s. 90); Tři citrónky (s. 103)³⁶

Já, písnička 2 (vhodné pro 8. a 9. třídu): Prídi ty, šuhajko (s. 23); Išla Marina (s. 31); Hodné štěně (s. 66); Kočka na okně (s. 88)³⁷

Já, písnička 3 (vhodné pro SŠ): Eight Days a Week (s. 162), When the Saints go Marching in (s. 203), Mackie Messer (s. 223)³⁸

Varianty: Studenti si přidělení BW zorganizují sami.

Studenti nacvičují různé skladby ve skupinách, po vzájemném přehrání potom vždy jedna skupina hraje na BW a ostatní píseň zpívají.

Žáci se ve skupinách naučí různé části skladby, které na sebe navazují, a na závěr spojí dohromady celou skladbu. Tato varianta zabírá méně času a klade menší nároky na hudební schopnosti studentů, protože se musí orientovat v kratší části notového zápisu.

Žáci část skladby zpívají, část hrají na BW (předehra, mezihra, jedna ze slok). Učitel studenty rozdělí do sekcí, na BW hraje jen jedna část, dále např. zpěv, hra na klavír, Orffův instrumentář.

Call and response (zvolání a odpověď)

Cíl: Studenti ve skupině zahrají z not zadanou melodii.

Studenti ve skupině vytvoří a zahrají hudební odpověď pro zadanou melodii.

Pomůcky: notové zápisy zvolání pro každou skupinu (viz příprava), minimálně 1 BW pro každého studenta v rozsahu notových zápisů zvolání

Časová náročnost: 15 – 25 minut

Příprava: Učitel před hodinou připraví několik krátkých melodických motivů, které mohou sloužit jako zvolání (call) pro očekávanou hudební odpověď (response), a zapíše je do not (např. *notová ukázka č. 12*). Zápisy vytiskne.

---

³⁶ Já, písnička 1. Music Cheb, 1994. ISMN 706517–7–0.

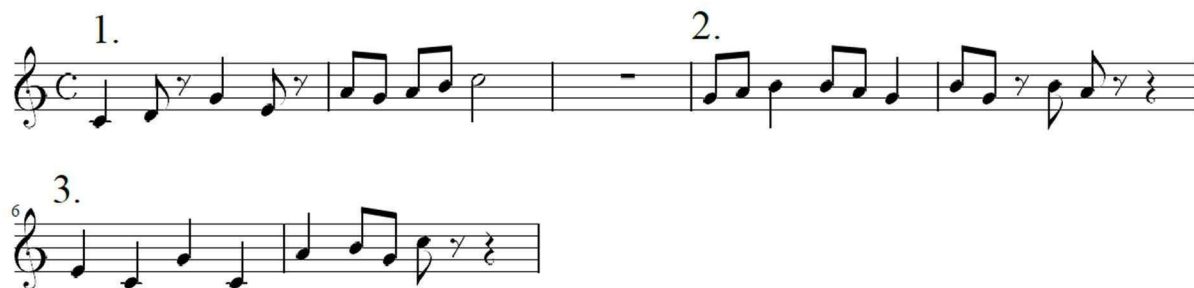
³⁷ Já, písnička 2. Music Cheb, 1994. ISMN 706517–8–7.

³⁸ Já, písnička 3. Music Cheb, 1995. ISBN 80–85925–0–6.

Call and response

Dorota Babuljaková

Po teoretickém objasnění výrazu call and response a poslechových ukázkách učitel rozdělí studenty do skupin a každé skupině dá zápis jedné melodie. Úkolem studentů je ve skupinách nejprve zahrát rytmicky a melodicky správně danou melodii a následně k ní vytvořit a zahrát response frázi. Každý student musí v response frázi zahrát na BW alespoň jednou. Jako výstup z aktivity si skupiny navzájem zahrají svoje zvolání a odpovědi.

Varianty: Studenti mohou v rámci nácviku intonace během hry zároveň zpívat názvy not nebo na závěr vymyslet ke svojí melodii text.

Skupiny mohou vytvořit více response frází, například dvě nevhodné a jednu vhodnou a nechat následně zbytek třídy hádat, která je vhodná.

Všechny skupiny mohou dostat stejné zvolání, pro třídu je pak na konci zajímavé sledovat, kolik různých odpovědí může na jedno zvolání vzniknout.

Studenti mohou mít na závěr za úkol zapsat svou melodii nebo melodie ostatních do not, buď jen výšku tónů nebo i rytmus.

Třída může na závěr vybrat jedno zvolání a odpověď, které si zahrají všichni dohromady, např. i na další nástroje, lze přidat vokální složku.

Dynamická znaménka

Cíl: Žák vysvětlí význam dynamických znamének *f*, *mf* a *p*.

Žák při hře na BW reaguje na dynamické změny, odliší forte, mezzoforte a piano.

Žáci ve skupině vytvoří dynamickou strukturu jednoduché skladby a zahrají ji.

Pomůcky: notový zápis vybrané skladby, dataprojektor, 1 BW pro každého studenta v rozsahu tónů v notovém zápise

Časová náročnost: 25 – 35 minut

Příprava: Učitel před hodinou vybere dvě skladby. Za první skladbu, kterou budou hrát na BW všichni dohromady a kterou už třída zná, např. z YouTube (pestrý výběr videí nabízí kanál *Swick's Classroom*³⁹), a připraví ji k promítnutí. Za druhé jednoduchou skladbu, kterou budou žáci hrát ve skupinách, např. lidovou píseň nebo tematickou melodii k učivu a zapíše ji do not v několika variantách – k promítnutí bez dynamických znamének (např. *notová ukázka č. 13*) a v různých variantách s dynamickými znaménky (např. *notová ukázka č. 14 a 15*) k vytištění pro každou skupinu (2 – 5 členů).

Notová ukázka č. 13, Óda na radost z 9. symfonie Ludwiga van Beethovena bez dynamiky

Óda na radost

Ludwig van Beethoven

z 9. symfonie

transe. Dorota Babuljaková

³⁹ Boomwhackers!. Online. In: YouTube. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=sxeHFy2ico&list=PLnRrLU_ooYvX-LWEGBlgFguWygRMhji05. [cit. 2024-05-01].

V hodině učitel vysvětlí a demonstruje hudebními ukázkami dynamické pojmy a znaménka – forte (*f*), mezzoforte (*mf*), piano (*p*). Třídě rozdá BW a na první skladbě trénují dynamiku všichni společně, učitel dynamiku buď diriguje nebo ukazuje na dynamická znaménka na tabuli, nachází se v těsné blízkosti obrazovky, aby studenti viděli jeho i hrané tóny. Učitel může po chvíli ztišit hudební podklad, aby žáci lépe slyšeli dynamické rozdíly a více se vnímali navzájem. Následně učitel promítne noty na druhou skladbu (*notová ukázka č. 13*), v případě potřeby rozdá jiné BW a třída se skladbu společně naučí zahrát.

Když všichni studenti dokážou zahrát svou linku, učitel rozdělí studenty do skupin tak, aby každá skupina dokázala na své BW skladbu zahrát samostatně, a do každé skupiny přidělí jednu dynamickou variantu skladby.

Notová ukázka č. 14, Óda na radost z 9. symfonie Ludwiga van Beethovena, varianta s dynamikou 1

Óda na radost

Ludwig van Beethoven

z 9. symfonie

transc. Dorota Babuljaková

The image displays four staves of musical notation for the 'Óda na radost' (Ode to Joy) from Beethoven's 9th Symphony. The notation is in treble clef with a common time signature (C). The first staff begins with a piano (*p*) dynamic marking. The second staff starts at measure 5 with a mezzoforte (*mf*) dynamic. The third staff starts at measure 9 with a forte (*f*) dynamic. The fourth staff starts at measure 13 with a piano (*p*) dynamic. Each staff contains a sequence of notes and rests, with the final measure of each staff ending in a double bar line and a fermata.

Notová ukázka č. 15, Óda na radost z 9. symfonie Ludwiga van Beethovena, varianta s dynamikou 2

Óda na radost

Ludwig van Beethoven

z 9. symfonie

transc. Dorota Babuljaková

The image displays four staves of musical notation for the 'Óda na radost' (Ode to Joy) from Beethoven's 9th Symphony. The notation is in treble clef with a common time signature (C). The first staff begins with a piano (*p*) dynamic marking. The second staff starts at measure 5 with a forte (*f*) dynamic. The third staff starts at measure 9 with a piano (*p*) dynamic. The fourth staff starts at measure 13 with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. Each staff contains a sequence of eighth and quarter notes, ending with a fermata.

Když mají skupiny skladbu natrénovanou, navzájem si své verze zahrají, odhadují hranou dynamickou strukturu ostatních skupin a zapisují si ji tužkou do not. Následně si skupiny sdělují správná řešení a probíhá učitelem moderovaná diskuse, jaká by byla nejvhodnější dynamická struktura dané skladby.

Poznámka: Riziko této aktivity spočívá v bolestivosti silného úderu tubicí – je důležité korigovat, aby studenti při interpretaci dynamiky forte nepoužívali příliš velkou sílu. Pokud je obtížné tento faktor ošetřit, studenti mohou dynamické změny vyjadřovat postupným přidáváním více BW a menší změnou síly úderu.

Varianty: Jako závěrečné rozšíření aktivity si každá skupina může sama vymyslet dynamickou strukturu, ve které skladbu zahraje, učitel tuto volbu orámuje limitem počtu změn dynamiky (např. maximálně 3 změny dynamiky). Skupiny si varianty opět zahrají navzájem a zapisují své odhady do not.

Navazující aktivitou v téže nebo následující hodině může být stejný postup obohacený o práci s gradací a kontrastem.

Žáci mohou losovat samostatná dynamická znaménka, která pak smí ve své interpretaci použít.

Konsonance a disonance

Cíl: Žák vysvětlí pojmy konsonance a disonance.

Žák na základě poslechu rozezná konsonanci a disonanci.

Žák ve skupině na základě domluvy zahraje na BW ve stejnou chvíli.

Pomůcky: dataprojektor, notový zápis (viz příprava), 1 BW v rozsahu not v notovém zápise pro každého studenta

Časová náročnost: 10 – 15 minut

Příprava: Učitel před hodinou zapíše do not několik konsonantních a několik disonantních intervalů a akordů v rozsahu dostupných BW tak, aby počet tónů odpovídal počtu studentů. Souzvuky v osnově očísluje a zápis připraví k promítnutí (např. *notová ukázka č. 16*).

Notová ukázka č. 16, konsonance a disonance

Konsonance a disonance

Dorota Babuljaková

The musical notation shows two staves of music in C major. The first staff contains five measures, each with a chord: 1. C major triad (C-E-G), 2. D major triad (D-F-A), 3. E major triad (E-G-B), 4. F major triad (F-A-C), 5. G major triad (G-B-D). The second staff contains five measures, each with a chord: 6. A major triad (A-C-E), 7. B major triad (B-D-F), 8. C major triad (C-E-G), 9. D major triad (D-F-A), 10. E major triad (E-G-B).

Učitel vysvětlí pojmy konsonance a disonance a zahraje několik příkladů na klavír, studenti hádají, jestli je souzvuk konsonantní nebo disonantní. Následně učitel promítne připravený notový zápis a rozdělí studenty do skupin dle počtu tónů v souzvučích (interval – dvojice, septakord – čtveřice). Skupiny si vezmou potřebné BW, natrénují zahrání souzvuku od nižších tónů k vyšším, od vyšších k nižším a celý souzvuk najednou (poznámka: zní to jednoduše, ale studenti si musí vyjasnit výšku tónů a tempo, společný úder musí někdo odpočítat, vyžaduje to jasnou organizaci). Následně skupiny postupně hrají ostatním svoje souzvuky (od čísla 1 dál). Každá skupina si na papír poznamenává, která čísla byly konsonance a která disonance. Potom probíhá společná kontrola (příkladové řešení *notová ukázka č. 17*), skupiny opět hrají postupně, tentokrát jen společný souzvuk, učitel souzvuky opakuje na klavír.

Konsonance a disonance - řešení

Dorota Babuljaková

The image shows two staves of musical notation in C major. The first staff contains five chords: 1. C major (K), 2. D minor (D), 3. E minor (D), 4. F major (K), and 5. G major (D). The second staff contains five chords: 6. A major (K), 7. B minor (K), 8. C major (K), 9. D minor (D), and 10. E minor (D). Each chord is represented by a single note on a staff with a whole rest, indicating the chord's root note.

Poznámka: Vysvětlování konsonancí a disonancí může být problematické, jejich vnímání je částečně podmíněno vývojem hudby a kulturní identitou jedince. Dle mého názoru je vhodné se v hodině vyhnout zjednodušujícím frázím typu “disonance je, když to vlastně neladí” nebo “disonance je ošklivý souzvuk”. Naopak považuji za důležité zmínit, že vnímání souzvuků se na různých místech na světě diametrálně liší a i v rámci vývoje evropské hudby má pestrý vývoj, a doložit to poslechovými ukázkami. Tím lze implementovat do výukové jednotky průřezová témata multikulturní výchova a výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, která jsou zakotvená v RVP.

Varianty: Pokud třída neumí noty, učitel může BW dle souzvuků sám rozdat (ideálně už sady trubic připravit před hodinou).

Notový zápis souzvuků může učitel žákům i vytisknout, umožňuje to se třídou nejprve zopakovat názvy not, noty si i vybarvit a v rámci samostatné práce pojmenovat. Potenciál vytištěného zápisu lze využít i v následujících hodinách, pokud např. třída probírá intervaly, je možné se k tomuto zápisu vrátet a komentovat, jaké intervaly jsou disonantní a jaké konsonantní.

S pokročilými studenty (pravděpodobně středoškoláky) lze detailněji pracovat s relativitou pojmů konsonance a disonance, kromě teoretické diskuze ohledně proměn vnímání konsonancí a disonancí v průběhu hudebního vývoje je možné prakticky zkoušet např. takto: učitel připraví zápis disonantních intervalů a následně akordů, které tyto disonance obsahují, ale jsou zmírněné přidáním tónů (v.2 a sekundakord S7).

Opakování čistých a velkých intervalů – pojmenovávání

Předchozí dosažené výstupy: Student vysvětlí pojem interval.

Student pojmenuje čisté a velké intervaly v notovém zápise do jedné oktávy.

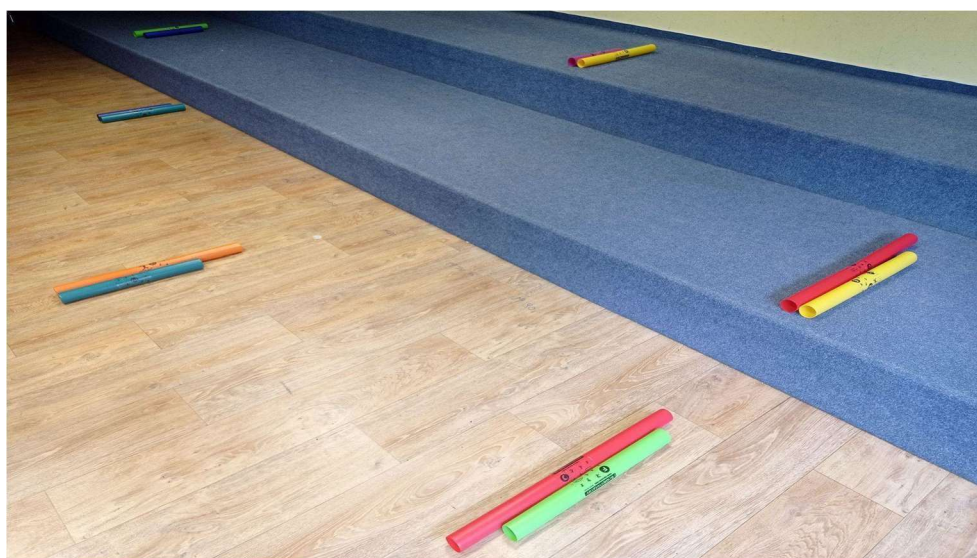
Cíl: Student zapíše do not a pojmenuje čisté a velké intervaly do jedné oktávy znázorněné pomocí BW.

Pomůcky: minimálně jedna sada BW, studenti potřebují notové sešity

Časová náročnost: 5 minut

Příprava: Učitel před hodinou po třídě rozmístí dvojice BW, které dohromady tvoří čisté a velké intervaly (např. *obrázek č. 6*), dvojice označí čísly (cca 10 stanovišť), zapíše si řešení.

Obrázek č. 6, BW intervaly (bez očíslování)

Studenti ve dvojicích obejdou všechny BW, každý interval zahrají, noty zapíšou do notového sešitu a interval pojmenují. Na konci proběhne společná kontrola, intervaly se znovu hrají na BW, učitel je může hrát i na klavír.

Poznámka: Pokud učitel chce do aktivity zakomponovat větší intervaly i u vyšších tónů (např. kvarta a^1-d^2) a nemá BW ve vyšší oktávě, může vždy základní tón označit např. gumičkami, aby studenti nedopatřením nepracovali s variantou, že hlubší tón je vždy základní.

Varianty: Pokud studenti už ovládají všechny druhy intervalů, lze zakomponovat i malé, zmenšené a zvětšené.

Konkrétní sekvence intervalů může tvořit číselný kód, pomocí něhož žáci rozklíčují tajenku, např. téma hodiny (příklad *obrázek č. 7* a řešení)

Obrázek č. 7, kvíz s tématem hodiny jako tajenkou (vpravo vedle obrázku), BW kvůli dobré viditelnosti na fotografii nejsou rozmístěné po třídě

Vodítka na tabuli:

S – Č.1

T – Č.4

R – Č.8

Z – Č.5

B – V.7

M – V.6

A – V.3

O – V.2

Řešení: M O Z A R T

1 2 3 4 5 6

Opakování čistých a velkých intervalů – pojmenovávání a přiřazování

Předcházející dosažené výstupy: Student utvoří velké a čisté intervaly do jedné oktávy od jakéhokoliv tónu (v rozsahu $c - h^2$).

Cíl: Student pojmenuje a přiřadí čisté a velké intervaly do jedné oktávy od jakéhokoliv tónu.

Pomůcky: 16 BW, lístečky k očíslování

Časová náročnost: 5 – 10 minut

Příprava: Učitel před hodinou zapíše do not 8 čistých a velkých intervalů k zopakování a vytiskne jeden zápis pro každého studenta (např. *notová ukázka č. 18*). Dále před hodinou po třídě rozmístí dvojice BW se stejnými intervaly jako jsou v zápise, akorát od jiného tónu (např. zápis: $c - e$, BW: $f - a$). Dvojice BW učitel očísluje (např. *obrázek č. 8*) a poznamená si řešení (*notová ukázka č. 19*).

Notová ukázka č. 18, intervaly

Intervaly

Dorota Babuljaková

Obrázek č. 8, BW – očíslované intervaly

Notová ukázka č. 19, intervaly – řešení

Intervaly - řešení

Dorota Babuljaková

Průběh: Učitel rozdá každému studentovi jeden notový zápis. Studenti k intervalům v notách napíšou jejich názvy, zkontrolují si řešení ve dvojicích a ve stejných dvojicích obejdou všechny BW, každou dvojici zahrají a přiřadí v zápise ke stejnému intervalu. Na konci proběhne společná kontrola.

Varianty: Aktivita může sloužit jako uvedení do problematiky rozšiřování a zužování intervalů. Jakosti některých intervalů v zápise a v BW dvojicích mohou být odlišné (např. zápis: $c - e$, BW: $d - f$), studenti na nesrovnalosti v půltónech sami přijdou nebo na ně poukáže učitel, rozdíly zahraje na klavír, vysvětlí problematiku jakostí intervalů, malé, zmenšené a zvětšené intervaly.

Konkrétní pořadí BW dvojic v zápise může tvořit číselný kód, pomocí něhož žáci rozklíčují tajenku, např. téma hodiny.

Durová stupnice a tónina

Cíl: Student vyjmenuje a zapíše do notové osnovy tóny stupnice C dur.

Student vysvětlí pojmy stupnice a tónina.

Pomůcky: pomůcky k aktivitě *Seřazení Boomwhackers v rozsahu jedné oktávy* (s. 25)

Časová náročnost: 15 – 20 minut

Učitel postupuje podle aktivity *Seřazení Boomwhackers v rozsahu jedné oktávy* (s. 25). Plynule pokračuje vysvětlením a demonstrací pojmů stupnice a tónina, studenti si stupnici zapíší do notového sešitu včetně znázornění půltónů. Následně si třída zazpívá několik jednoduchých písní, ve kterých učitel zdůrazňuje užití durové tóniny (např. *Vyletěla holubička*, *Voděnka studená*).

Varianty: S použitím oktávátorů nebo BW vyšších a nižších oktáv lze pracovat i s jinými tóninami než je C dur.

Mollová stupnice a tónina

Předcházející dosažené výstupy: Student vyjmenuje a napíše do notové osnovy tóny stupnice C dur.

Student vysvětlí pojmy stupnice a tónina.

Cíl: Student vyjmenuje a zapíše do notové osnovy tóny stupnice c moll.

Student vyjmenuje, kde se v mollové tónině nachází půltóny.

Student na základě poslechu jednoduché skladby rozpozná, jestli je v tónině dur nebo moll.

Pomůcky: BW minimálně dvou stupnic – C dur a c moll, žáci potřebují notový sešit

Časová náročnost: 15 – 20 minut

Příprava: Učitel před hodinou vybere dvě krátké písně, které třída zná, jednu v durové a jednu v mollové tónině.

Obě písně třídě zahraje (ideálně v C dur a c moll) a poukáže na fakt, že první skladba používá tóny durové tóniny, kterou už žáci znají. Naopak druhá píseň používá i tóny jiné (zahraje rozdílné tóny), tato nová tónina je téma dnešní hodiny. Vyzve žáky, aby si každý vzal jeden BW tak, aby dohromady sestavili několik stupnic C dur (2 – 4 dle počtu žáků). Když mají žáci BW seřazené do stupnic, s učitelem je přehrají, nejdřív zvlášť a pak i dohromady, aby si ukotvili, jak stupnice zní. Učitel následně některé skupině vymění některé BW za tóny stupnice mollové aiolské (*e – es, a – as, h – b*).

Obrázek č. 9, C dur a c moll

Skupina stupnici přehraje a učitel charakter tóniny dále demonstruje na již zaznělé mollové písničce. Žáci následně vyskládají BW na zem tak, aby C dur a c moll aiolská ležely vedle sebe, spolu s učitelem se formativním rozhovorem dopracují k informaci, kde leží v mollové aiolské stupnici půltóny a napíší si ji do sešitu. V závěru aktivity si třída zazpívá několik písní, které jsou v durových i mollových tóninách, studenti hádají tónorod a učitel zdůrazňuje charakteristické tóny.

Poznámka: Výhoda tohoto analytického didaktického přístupu k durovým a mollovým tóninám spočívá ve skutečnosti, že se učitel vyhne zjednodušenému a nepřesnému rozlišování tónin na “veselé” (durové) a “smutné” (mollové).

Varianty: Dle vlastního uvážení a dostupných BW učitel navazuje podobným způsobem s moll harmonickou a melodickou – buď okamžitě nebo v následujících hodinách. S použitím BW vyšších a nižších oktáv lze pracovat i s jinými tóninami než je C dur a c moll.

Církevní stupnice teoreticky – dórská, frygická, lydická, mixolydická

Cíl: Student vysvětlí charakteristické intervaly církevních stupnic (dórské, frygické, lydické a mixolydické) a do not zapíše příklad každé církevní stupnice.

Pomůcky: minimálně 4 sady BW včetně jedné další oktávy, lístečky s čísly 1 – 4, poučky pro vyvození církevních stupnic a církevní stupnice v notách, dataprojektor, studenti potřebují notový sešit

Časová náročnost: 15 – 20 minut

Příprava: Učitel před hodinou připraví poučky pro vyvození církevních stupnic a jejich podobu v notách k promítnutí a sestaví na různých místech ve třídě z BW od každé stupnice jeden příklad, ideálně od jejího přirozeného základního tónu (příklad – *obrázky č.10 a 11*). Stupnice označí čísly. Pokud má dostatek BW, sestaví i již známé stupnice – durovou a mollové.

Obrázek č. 10, dórská stupnice

Obrázek č. 11, mixolydická stupnice

Průběh: Učitel stručně uvede koncept církevních stupnic a promítne poučky pro jejich tvorbu. Studenti si zapíší poučky do notového sešitu, ve dvojicích obchází stupnice sestavené z BW a přiřazují čísla k poučkám a názvům stupnic. S řešením přijdou za učitelem a pokud je správné, dle BW si do sešitu k poučkám zapíší i dané stupnice. Ve výsledku by v sešitě měli mít název, poučku a v notách vypsanou stupnici. Při společné kontrole učitel promítá podobu stupnice v notách. Následně studenty rozdělí do skupin a po jedné si již sestavené stupnice společně zahrají, aby slyšeli, jak zní (studenti na BW, učitel může na klavír). Učitel zdůrazňuje charakteristické stupně.

Poznámka: Pokud nejsou k dispozici BW vyšší nebo nižší oktávy, lze použít např. gumičky na označení tónu, který znázorňuje vyšší oktávu.

Církevní stupnice prakticky – dórská, frygická, lydická, myxolydická

Předcházející dosažené výstupy: Student vysvětlí, jakými stupni jsou charakteristické konkrétní církevní stupnice, a zapíše do not příklad každé církevní stupnice.

Cíl: Student s oporou vlastních zápisků sestaví z BW církevní stupnice od různých tónů a zapíše je do not.

Pomůcky: minimálně 4 sady BW včetně půltónů, lístečky s názvy tónů

Časová náročnost: 15 – 20 minut

Příprava: Učitel před hodinou na papírové lístečky názvy tónů bez posuvek, pro každou skupinu jeden.

Průběh: Učitel rozdělí studenty do skupin (dle množství dostupných BW). Každá skupina si vylosuje jeden tón, od něhož následně vytvoří všechny čtyři probrané církevní stupnice, a zapíše je do not. Řešení přinese ke kontrole. Když jsou všechny skupiny hotové, učitel jmenuje jednu stupnici a skupiny ji sestavují z BW tak, jak je napsaly do sešitu. Následně si danou stupnici skupiny po jedné navzájem zahrají, učitel zdůrazňuje charakteristický stupeň. Stejným způsobem si sestaví a zahrají postupně všechny čtyři stupnice. Následně učitel hraje na klavír církevní stupnice od různých tónů a žáci hádají, kterou hraje.

Varianty: Při přípravě učitel na lístečky píše přímo noty v notové osnově, ne jen jejich názvy.

Pro jasnější demonstraci můžou skupiny svoje stupnice psát na papíry (A4/A3), které si následně při kontrole a hře na BW ukazují navzájem.

Transpozice prakticky

Předcházející dosažené výstupy: Student vysvětlí pojem transpozice. Student zapíše v houslovém klíči noty od malé do tříčárkované oktávy.

Cíl: Student transponuje zadané noty do C dur.

Pomůcky: 1 BW pro každého studenta dle tónového rozsahu vybrané skladby, notové zápisy (viz příprava)

Časová náročnost: 15 – 25 minut

Příprava: Učitel před hodinou připraví notový zápis skladby s rozsahem do jedné oktávy, kterou už třída zná a kterou studenti budou schopni zahrát na BW, v jiné tónině než C dur, a noty vytiskne pro každého studenta (příklad: *notová ukázka č.20*)

Notová ukázka č. 20, Ta naše písnička česká od Karla Hašlera v D dur

Ta naše písnička česká

Karel Hašler

arr. Dorota Babuljaková

$\text{♩} = 100$

Ta na - še pís - nič - ka čes - ká ta je tak hez - ká tak hez - ká

8 tak ja - ko na lou - ce ky - tič - ka vy - rost - la ta na - še

15 pís - nič - ka

Průběh: Učitel rozdá připravené noty studentům. Jejich úkolem je danou píseň transponovat do C dur, aby bylo možné ji zahrát na BW. Po společné kontrole řešení třída skladbu pod vedením učitele nacvičí – jen na BW nebo i s dalšími nástroji, zpěvem atd.

Varianty: Učitel nevysvětluje, že je potřeba skladbu transponovat, rozdá noty a vyzve žáky, aby si sami rozdělili BW (v zápisu se musí nacházet tóny, na něž třída nemá BW). Žáci přijdou

na to, že skladbu na BW takto nelze zahrát. Učitel je dle situace motivuje k řešení, např. poukáže na rozsah skladby, formativním rozhovorem je dovede k pojmu transpozice⁴⁰. Studenti mohou místo melodické linky skladby cílit na harmonický doprovod, transponovat akordy.

Harmonizace – hraní basového tónu – akordy teoreticky

Cíl: Student ve skupině doprovodí skladbu basovými tóny akordů na BW.

Student vysvětlí, že název a značení akordu se mimo jiné odvíjí od jeho základního tónu.

Pomůcky: dva notové zápisy vybraných skladeb pro každého studenta, 1 BW basových tónů akordů ve vybraných skladbách pro každého studenta

Časová náročnost: 25 – 35 minut

Příprava: Učitel před hodinou připraví a vytiskne (nebo vybere ze zpěvníku) dva notové zápisy skladeb, které žáci umí zazpívat, s akordickými značkami.

Průběh: Učitel rozdá noty a vysvětlí studentům, co je to akord a kvintakord, k čemu slouží a jak se značí. Rozdělí studentům BW základních tónů všech akordů, které se ve skladbě vyskytují, zvolí adekvátní rytmus a nacvičí se třídou doprovod skladby – žáci hrají pouze basové tóny akordů jako podklad celé skladby. Následně se střídá, kdo zpívá a kdo hraje, např. děvčata/chlapci, kdo má hnědé tričko, kdo má modré oči atd. Hudebně schopnější studenti mohou zároveň zpívat i hrát. Když všichni studenti hrají svůj part správně, učitel rozdá druhou připravenou skladbu, tentokrát studenti na základě not sami vyberou potřebné BW a rozdají si je, učitel monitoruje. Hraní probíhá obdobně jako u první skladby, organizačně zkušené třídy mohou vést nácvik bez přímého zásahu učitele. Jako třetí část nácviku si studenti ve skupinách (4 – 8 členů) sami vyberou ze zpěvníku známou skladbu nebo část skladby k doprovodu, po nácviku si je navzájem zahrají, zbytek třídy zpívá. Tři popsané dílčí aktivity lze realizovat ve více hodinách.

---

⁴⁰ Didaktický materiál k učivu transpozice: CHARALAMBIDIS, Alexandros; CÍSAŘ, Zbyněk a PILKA, Jiří. Hudební výchova 9 pro 9. ročník základní školy. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2002. ISBN 80-7235-012-9. s. 77

Poznámka: Je důležité na začátek vybrat skladbu, ve které se všechny akordy opakují přibližně stejně často, aby někteří studenti nehráli pořad a jiní naopak vůbec.

Žáci se občas v notách ztráčí, pokud píseň zároveň nikdo nezpívá, je tedy ideální, aby zpočátku zpíval nahlas učitel.

Varianty: Třída může doprovázet skladbu dle zápisu textu s akordickými značkami, bez notového zápisu (např. *obrázek č. 12*)

Obrázek č. 12, skladba Eight Days a Week od kapely The Beatles⁴¹

Akordy teoreticky

Předcházející dosažené výstupy: Student vysvětlí, že kvintakord je souzvuk tří tónů, uvede, jak se značí a že název akordu se mimo jiné odvíjí od jeho základního tónu.

Cíl: Student vysvětlí, že kvintakord se skládá ze tří tónů, které jsou od sebe vzdálené o dvě tercie.

⁴¹ Eight Days A Week Chords by The Beatles. Online. 2021. Dostupné z: https://tabs.ultimate-guitar.com/tab/print?flats=0&font_size=0&id=848333&is_ukulele=0&simplified=0&transpose=0. [cit. 2024-05-09].

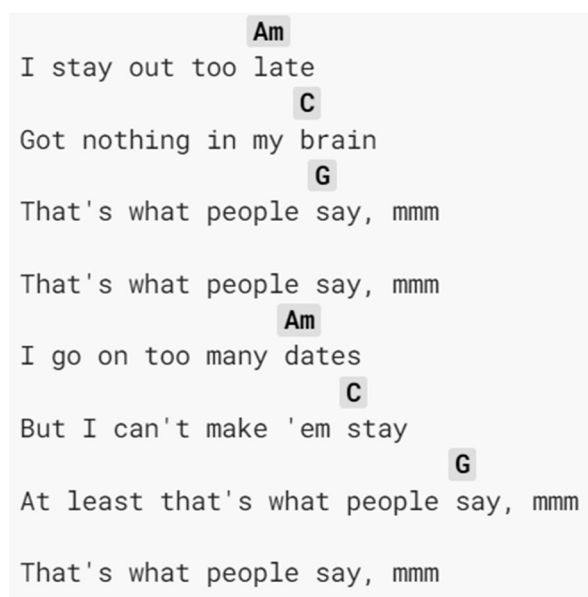
Student dokáže s oporou notové osnovy vyjmenovat tóny kvintakordů, které neobsahují posuvky.

Pomůcky: 1 BW pro každého studenta v rozsahu zvolené ukázky, vytištěný úryvek vybrané skladby pro každého studenta

Časová náročnost: 15 – 20 minut

Příprava: Učitel před hodinou vyhledá skladbu, která má na YouTube video pro BW doprovod (lze eventuálně i vytvořit vlastní), kde znějící trubice vyplňují celý kvintakord (např. zní C dur – BW tóny *c*, *e* a *g*). Příkladem takové skladby je *Shake It Off* od Taylor Swift ve videu *Shake It Off from Sing | Steady Beat Boomwhackers*.⁴² Učitel vybere část skladby, kde se objevují alespoň tři akordy, a vytiskne studentům tento kousek ve formě textu/partitury s akordy (ukázka – obrázek č. 13).

Obrázek č. 13, sloka skladby *Shake It Off* od Taylor Swift⁴³

Am
I stay out too late
C
Got nothing in my brain
G
That's what people say, mmm
That's what people say, mmm
Am
I go on too many dates
C
But I can't make 'em stay
G
At least that's what people say, mmm
That's what people say, mmm

Průběh: V úvodu hodiny učitel vysvětlí, že studenti budou pracovat na rozklíčování tónového složení kvintakordů. Rozdá příslušné BW, pustí video a třída skladbu jednou zahraje dle videa. Následně učitel rozdělí žáky do skupin tak, aby v každé skupině byly zastoupeny

---

⁴² Shake It Off from Sing | Steady Beat Boomwhackers. Online. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bmnpU3SkJU>. [cit. 2024-03-24].

⁴³ Shake it Off Chords by Taylor Swift. Online. 2020. Dostupné z: <https://tabs.ultimate-guitar.com/tab/taylor-swift/shake-it-off-chords-1512429>. [cit. 2024-05-09].

všechny hrané tóny. Rozdá do skupin vytištěný úryvek skladby a zadá studentům úkol – pomocí BW, videa s BW a vytištěného úryvku zjistit, z jakých tónů se skládají akordy zmíněné v úryvku. Učitel monitoruje. Proběhne společná kontrola, učitel píše akordy na tabuli a vysvětlí, že intervaly mezi tóny kvintakordu jsou vždy dvě tercie. Na závěr si třída společně na BW zahraje úryvek skladby z vytištěného zápisu bez opory videa.

Opakování akordů

Předcházející dosažené výstupy: Student vysvětlí, že kvintakord se skládá ze tří tónů, které jsou od sebe vzdálené o dvě tercie, jak se akord pojmenovává a jak se tvoří akordická značka.

Cíl: Student dokáže pojmenovat durový a mollový kvintakord, když zná jeho tóny, a napsat jeho akordickou značku.

Student z připraveného textu (/notového zápisu) vytvoří funkční zápis skladby s akordickými značkami.

Pomůcky: BW pro sestavení vybraných akordů, upravený zápis vybrané skladby pro každého studenta (viz příprava), studenti potřebují notový sešit

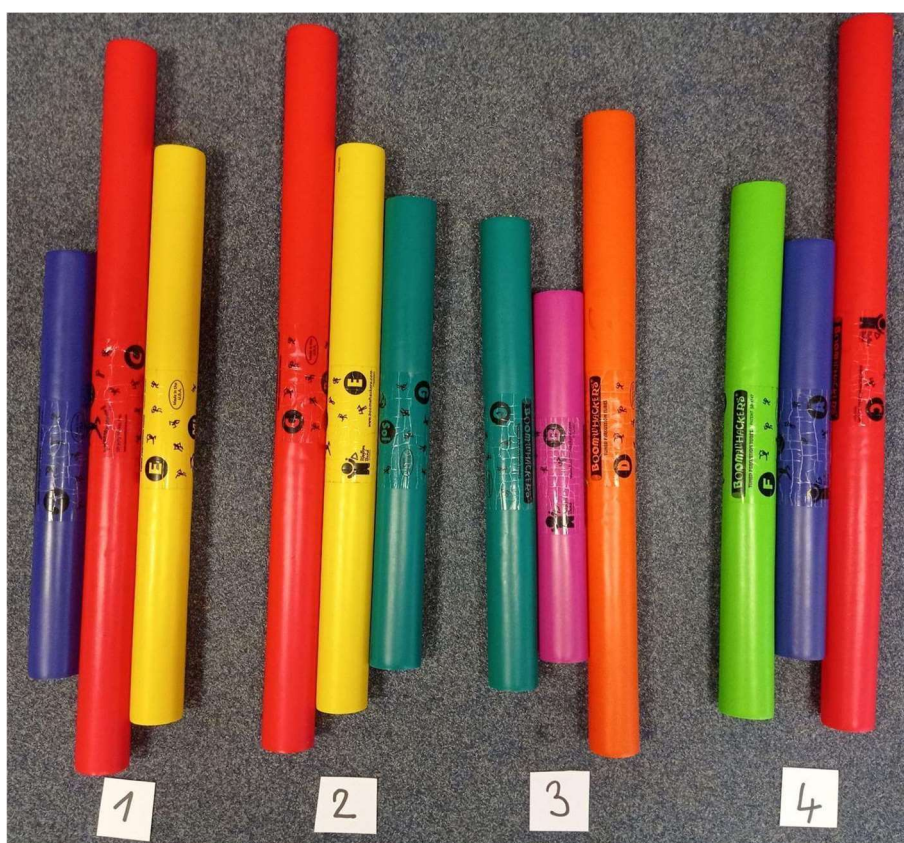
Časová náročnost: 10 – 25 minut, dle délky ukázky

Příprava: Učitel před hodinou připraví zápis skladby/části skladby, kterou chce se třídou hrát, s akordickými značkami – buď notový zápis nebo text (např. *obrázek č. 14*). Studenti použité akordy musí znát. Dále učitel před hodinou po třídě rozmístí trojice BW, které dohromady tvoří akordy v zápisu skladby a trojice označí čísly (např. *obrázek č. 15*). Z připraveného zápisu skladby vymaže vypsané akordy a nahradí je číslem, pod nímž daný akord leží ve třídě znázorněný BW (ukázka – *obrázek č. 16*). Učitel vytiskne jeden zápis pro každého studenta.

Obrázek č. 14, refrén skladby Counting Stars od kapely One Republic, text a akordy⁴⁴

Am C
Lately, I've been, I've been losing sleep
G F
Dreaming about the things that we could be
Am C
But baby, I've been, I've been praying hard,
G
Said no more counting dollars
F
We'll be counting stars

Obrázek č. 15, a moll, C dur, G dur a F dur z BW

⁴⁴ Counting Stars Chords by One Republic. Online. 2023. Dostupné z: <https://tabs.ultimate-guitar.com/tab/onerepublic/counting-stars-chords-1234747>. [cit. 2024-05-09].

Obrázek č. 16, refrén skladby *Counting Stars* od kapely *One Republic*, text a čísla místo akordů⁴⁵

```
1           2
Lately, I've been, I've been losing sleep
3           4
Dreaming about the things that we could be
1           2
But baby, I've been, I've been praying hard,
3
Said no more counting dollars
4
We'll be counting stars
```

Průběh: Studenti ve skupinách obejdou všechny BW, každý akord zahrají, noty zapíšou do notového sešitu a akord pojmenují. Když mají hotovo, dojdou za učitelem a dostanou zápis skladby s čísly místo akordů (obrázek č. 16). Studenti nahradí čísla akordickými značkami na základě řešení ve svém notovém sešitu. Vytvořili tak funkční zápis k doprovodu dané skladby. Kontrola probíhá buď společně nebo žáci porovnají své řešení a zápisy skladby na internetu, následně třída skladbu na BW doprovodí.

Varianty: Skladeb na doplnění akordů může být víc.

Akordický doprovod písní ze zpěvníku na BW

Cíl: Student ve skupině zahraje na BW akordický doprovod dle zápisu ve zpěvníku.

Pomůcky: 1 BW pro každého studenta dle rozsahu vybrané skladby, studenti potřebují notové sešity

Časová náročnost: variabilní dle volby skladby

Příprava: Učitel vybere vhodnou skladbu ze zpěvníku pro akordický doprovod na BW.

Průběh: Učitel rozdá zpěvníky a určí skladbu, s níž se bude dále pracovat, studenti pojmenují akordy, které se v ní vyskytují, a rozepíšou jejich složení do notového sešitu (samostatně/ve skupinách). Po společné kontrole učitel rozdá BW a skladbu společně nacvičí.

⁴⁵ Counting Stars Chords by One Republic. Online. 2023. Dostupné z: <https://tabs.ultimate-guitar.com/tab/onerepublic/counting-stars-chords-1234747>. [cit. 2024-05-09].

Varianty: Studenti mohou nacvičovat skladby ve skupinách, následně vždy jedna skupina hraje na BW a ostatní zpívají.

Motivická a tematická práce

Cíl: Student vysvětlí základní typy motivické a tematické práce.

Student zahraje na BW ve skupině jednoduchou úpravu známé skladby.

Student vytvoří na BW ve skupině jednoduchou úpravu známé skladby.

Pomůcky: notové zápisy jednoduchých variací vybrané skladby pro každého studenta, BW pro každého studenta v rozsahu notových zápisů

Časová náročnost: 20 – 30 minut

Příprava: Před hodinou učitel vybere jednoduchou píseň, kterou třída umí (např. Kočka leze dírou) a do not zapíše několik jednoduchých variací této písně. Ke každému typu motivické práce lze připravit poslechovou ukázkou, v níž autor používá tutéž motivickou práci.

Průběh: Učitel rozdělí studenty do skupin a každé skupině přidělí jeden notový zápis. Aktivitu uvede jako hádání písniček. Studenti se ve skupině naučí zahrát svoje noty a následně si třída navzájem ukázkou hraje a hádá. Žáci velmi rychle přijdou na to, že všichni mají tutéž skladbu, ale každá verze je trochu jiná. Učitel vysvětlí, že takovému postupu i skladbě se říká variace a po přehrání jednotlivých skupin pouští ke srovnání ukázkou a charakterizuje variační techniku (učitel dle svého uvážení volí buď odborné názvy – augmentace, diminuce aj – nebo nazývá techniky jednoduchými slovy – prodloužení not, zkrácení not aj). Následně učitel vybere jinou jednoduchou skladbu a úkolem skupin je tentokrát vybrat si jeden typ motivické práce a aplikovat ho na novou skladbu. Při závěrečném společném přehrávání pak ostatní skupiny hádají vybraný typ motivické práce.

6.3 Využití Boomwhackers při výuce populární hudby

Kráčející bas (walking bass) – Rock´n´roll pro Beethovena

Cíl: Student ve skupině zahraje na BW motiv kráčejícího basu⁴⁶ ve skladbě Rock´n´roll pro Beethovena.

Student vysvětlí pojem kráčející bas a uvede příklad žánru, ve kterém se užívá.

Pomůcky: *notová ukázka č. 21*, BW pro každého studenta v rozsahu *notové ukázky č. 21*

Časová náročnost: 25 – 30 minut

Příprava: Učitel před hodinou vytiskne pro každého studenta *notovou ukázku č. 21*.

Notová ukázka č. 21, Rock´n´roll pro Beethovena od Ivana Hlase, kráčející bas

Rock´n´roll pro Beethovena

Ivan Hlas transc. Dorota Babuljaková

c e g a c a g e c e g a c a g e f a c d

es d c a c e g a c a g e g b d e f a c d

c e g a c a g e c

Průběh: Po teoretické části hodiny (hudební podoba rock´n´rollu, pojem kráčející bas) učitel třídu naučí zazpívat skladbu Rock´n´roll pro Beethovena (Já, písnička 3, s. 240). Následně učitel zorganizuje distribuci připraveného notového zápisu a BW. Třída společně natrénuje a zahraje melodickou linku v notovém zápise, tedy kráčející bas. V závěru aktivity učitel zvolí kombinaci vokálních a instrumentálních činností dle hudebních schopností žáků, např:

---

⁴⁶ Kráčející bas se vyskytuje v populární hudbě ještě před vznikem rock´n´rollu, např. v blues, pro zařazení do činností byla vybrána skladba Rock´n´roll pro Beethovena, protože je jednoduchá, dají se na ní demonstrovat i další typické rysy žánru rock´n´roll a je v modrém zpěvníku Já, písnička, který je často v hudebních dostupný. Já, písnička 3. Music Cheb, 1995. ISBN 80–85925–0–6. S. 240

a) ve sloce polovina studentů hraje, polovina zpívá a v refrénu všichni hrají i zpívají

b) žáci si mohou činnost sami vybrat, část jen hraje, část jen zpívá

c) ve sloce žáci hrají a učitel zpívá, v refrénu všichni zpívají

Smoke on the Water – off beat

Cíl: Student zahraje ve skupině jednu z připravených verzí riffu Smoke on the Water.

Student vysvětlí pojem off-beat a jeho funkci v hudbě.

Pomůcky: 1 BW z rozsahu *e, g, a, b* pro každého studenta, několik výtisků *notové ukázky* č. 22

Časová náročnost: 10 – 15 minut

Příprava: Učitel před hodinou vytiskne polovinu *notové ukázky* č. 22 pro každou skupinu (2 – 4 členové)

Notová ukázka č. 22, riff ze skladby Smoke on the Water od kapely Deep Purple

Smoke on the Water - riff

Deep Purple

arr. Dorota Babuljaková

1.

2.

Průběh: Učitel rozdělí studenty do skupin po pěti až šesti (čtyři studenti hrají melodii na BW a jeden až dva ostinátní doprovod na bicí nástroje) a rozdá jim jednu melodii z *notové ukázky* č. 22, polovině skupin 1. a polovině 2.. Studenti si samostatně vezmou potřebné BW i bicí nástroje, melodii natrénují a navzájem si ji zahrají. Učitel studenty formativním rozhovorem dovede k odpovědi na otázku: V čem se tyto dvě melodie liší? Společně definují charakteristiku off-beatu a jeho funkci v hudbě.

Poznámka: Původní riff s využitím off-beatu je lepší dát skupinám, ve kterých jsou hudebně schopnější žáci, realizace off-beatu je pro méně hudebně rozvinuté žáky

komplikovaná. Jeden student s nadprůměrnými hudebními a organizačními schopnostmi nicméně dokáže svou skupinu riff naučit bez problému, neúspěchu se dá tedy vyhnout pečlivým rozdělením žáků do skupin.

Pokud nevychází dané BW na celou třídu, učitel může připravit ještě jiný riff a jeho rytmicky zjednodušenou verzi na jiných tónech nebo použít pro některé skupiny transponovanou verzi původního riffu.

Bicí nástroje na ostinátní podklad by neměly být příliš hlasité, aby se skupiny nerušily navzájem.

6.4 Využití Boomwhackers při výuce tanců

Polka – Škoda lásky

Předcházející dosažené výstupy: Student vysvětlí princip polky (český tanec na dvě doby).

Student pozná na základě poslechu skladbu *Škoda lásky*.

Student dokáže zazpívat skladbu *Škoda lásky*.

Cíl: Student zahraje ve skupině na BW doprovod ke sloce skladby *Škoda lásky*.

Student popíše rytmické schéma polky.

Student dokáže zatancovat polku v páru.

Pomůcky: 1 BW pro každého studenta v rozsahu *c, e, g, h, d*, audio přehrávač, pro každého studenta notový zápis (viz příprava)/tabule, prostor pro tanec

Časová náročnost: 30 – 40 minut

Příprava: Učitel vytiskne notový zápis skladby *Škoda lásky* (notová ukázka č. 23) pro každého studenta.

Škoda lásky

Jaromír Vejvoda

arr. Dorota Babuljaková

zpěv

♩ = 120

Kve-tou rů - že kdo ti za to mů - že žád - ný ti už
Te - če vo - da do - ko - la se to - či ty - jsi ne - li -

BW

7

dnes - ka ne - po - mů - že kve - tou zvad - nou lis - teč - ky z nich
to - val mod - ré o - či já bych by - la pro te - be jen

13

spad - nou ja - ko sl - zy mo - je na tu trá - vu chlad - nou
ži - la že mou lás - ku zkla - meš to jsem ne - mys - li - la

Průběh: Učitel rozdá BW akordů C dur a G dur – *c, e, g, h, d*. Rozdělí studenty na skupiny C dur (*c, e, g*) a G dur (*g, h, d*). Studenti s tónem *g* mohou být součástí obou akordů nebo jen jednoho, dle uvážení učitele. Učitel se studenty nacvičí polkový doprovod dle harmonického podkladu sloky skladby *Škoda lásky*. Je možné nacvičovat dle notového záznamu nebo schéma znázornit na tabuli. V ideálním případě se studenti naučí během hry přešlapovat do rytmu na pravou a levou nohu – “krok, přísun” – jako základ polkového kroku. V některé fázi nácvičku učitel pustí ke hře nahrávku skladby (lze pustit v pomalejším tempu)⁴⁷. Refrén skladby má jiné harmonické schéma, na ten studenti po společném nácvičku zatancují polku v páru (na místě/v pohybu – dle svých možností).

⁴⁷ Czech Polka – “Škoda lásky”. Online. 2016. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=QmRSIXmXB3k>. [cit. 2024-03-28].

Výsledné schéma tedy vypadá takto:

1. sloka: polkový doprovod na BW (a přešlapování do rytmu)
2. mezihra: odložení BW, postavení se do páru (pokud žáci nestíhají, odkládají BW dříve během konce sloky)
3. refrén: tancování polky v párech
4. mezihra: odstoupení z páru, studenti si vezmou své BW
5. sloka: polkový doprovod na BW a přešlapování do rytmu
6. mezihra: odložení BW, postavení se do páru (pokud žáci nestíhají, odkládají BW dříve během konce sloky)
7. refrén: tancování polky v párech
8. mezihra: tancování polky v párech (případně improvizace/ hra na tělo)
9. refrén: tancování polky v párech

Poznámka: Pojem tradiční taneční pár, tedy muž a žena, je v dnešní době v důsledku veřejné debaty o genderové rovnosti velmi diskutabilní. Záleží na rozhodnutí učitele a zásadách školy, jak se rozhodne k této problematice přistupovat. Z mojí zkušenosti dobře funguje, když vysvětlím, že tradičně je v páru muž a žena a že například v tanečních kurzech budou mít takové páry, ale nechám jim možnost volby, jestli chtějí být při této aktivitě v páru s opačným nebo stejným pohlavím. Považuji za velmi důležité, aby se žáci v páru cítili příjemně, zvyšuje to i jejich motivaci k tanci. Jeden ze zásadních protiargumentů zní, že tímto způsobem se jeden z páru naučí “opačné kroky”, protože vždy jeden musí “dělat ženu” a druhý “dělat muže”. Z mojí zkušenosti se toto žák s nadprůměrnými pohybovými schopnostmi v případě nutnosti rychle přeúčí, pokud tedy učitel monitoruje, může těmto nepříjemnostem většinou zabránit.

Varianty: Učitel nejprve rozdá noty s akordickými značkami a studenti sami na základě jejich analýzy vyberou potřebné BW.

Soubořová hra je rozšířena o další nástroje, např. Orffův instrumentář, klavír, kytaru.

Třída s méně rozvinutými pohybovými schopnostmi – žáci na refrén netancují, jen ho zpívají.

Třída s nadprůměrnými pohybovými schopnostmi – v následující hodině učitel s žáky natrénuje komplexní folklórní choreografii.

Valčík – Ha, ty svatýj Vavřenečku

Cíl: Student ve skupině doprovodí valčík na BW

Student popíše rytmické schéma valčíku.

Student zatancuje valčík v páru./Student zazpívá skladbu *Ha, ty svatýj Vavřenečku*.

Pomůcky: výtisky *notové ukázky č. 24*, BW v rozsahu *notové ukázky č. 24*, audiopřehrávač, audiozáznam písně *Ha, ty svatýj Vavřenečku*

Časová náročnost: 10 – 20 minut

Příprava: Učitel vytiskne studentům *notovou ukázkou č. 24* (stačí do dvojic).

Notová ukázka č. 24, lidová píseň Ha, ty svatýj Vavřenečku pro zpěv a BW

Ha, ty svatýj Vavřenečku

Česká z Chodska

transc. Dorota Babuljaková

♩ = 150

C G C F C

zpěv

Ha, ty sva - tyj Vav - ře - neč - ku sto - jiš na pěk - ným ko - peč - ku

BW

7 C F G C C G

vy - chá - ze - ji pa - ny z te - be ja - ko han - dě - lo - vé z ne -

13 C

be

Učitel rozdá nebo promítne noty a zeptá se studentů, jestli by na tuto skladbu šla tancovat polka. Formativním rozhovorem dovede studenty k informaci, že skladba je na tři doby a že je to valčík, definuje valčík. Pustí skladbu a určuje, kdy mají studenti tleskat – střídavě na první nebo na druhou a třetí dobu. Učitel rozdá do skupin BW tak, aby BW jednotlivých akordů byly u sebe, a s žáky natrénuje k písni valčíkový doprovod dle *notové ukázky č. 23*. Před hrou na BW nebo po ní se třída naučí píseň zazpívat nebo zatancovat, dle uvážení učitele. Skupiny se následně střídají, jedna hraje doprovod, ostatní zpívají nebo tancují, učitel doprovází na klavír.

Varianty: Pokud třída neumí noty, lze valčík na začátku analyzovat na základě poslechu a doprovod trénovat na základě zjednodušeného schématu na tabuli.

Mateník – Já si tě, má milá, nevemu

Předcházející dosažené výstupy: Student popíše rytmické schéma polky a valčíku.

Student zahraje na BW polkový a valčíkový doprovod.

Cíl: Student ve skupině doprovodí mateník na BW.

Student popíše rytmické schéma mateníku.

Student zazpívá píseň Já si tě, má milá, nevemu./Student zatancuje mateník.

Pomůcky: *notová ukázka č. 25*, audiozáznam písně *Já si tě, má milá, nevemu*,

Časová náročnost: 15 – 25 minut

Příprava: Před hodinou učitel vytiskne *notovou ukázku č. 25*

Já si tě, má milá, nevemu

Lidová $\text{♩} = 120$ transe. Dorota Babuljaková

zpěv

C G C G C G

The musical score is written for voice and Boomwhackers (BW). It consists of two systems. The first system has two staves: the top staff is for the voice (zpěv) and the bottom staff is for the Boomwhackers (BW). The voice staff has a treble clef and a 3/4 time signature. The BW staff has a treble clef and a 3/4 time signature. The melody is written in a simple, folk-like style. The lyrics are: 'Já si tě má mi - lá ne - ve - mu dyť ty jsi po - dob - ná'. The second system also has two staves: the top staff is for the voice and the bottom staff is for the BW. The voice staff has a treble clef and a 3/4 time signature. The BW staff has a treble clef and a 3/4 time signature. The melody continues with the lyrics: 'med - vě - du'. The chords are indicated by 'C' and 'G' above the notes.

Já si tě má mi - lá ne - ve - mu dyť ty jsi po - dob - ná

med - vě - du

Průběh: V hodině učitel noty nebo promítne a zeptá se studentů, jestli je skladba polka nebo valčík. Formativním rozhovorem studenty dovede ke skutečnosti, že část skladby je polka a část valčík, a vysvětlí pojem *mateník*. Pustí skladbu a spolu se studenty tleská na první doby, následně může rytmus znázornit hrou na tělo – např. na první doby se dupe, na ostatní se tleská. Učitel rozdá BW tak, aby BW jednotlivých akordů byly u sebe, a s žáky vytvoří a natrénuje k *mateníku* doprovod dle not, napůl polkový, napůl valčíkový. Před hrou na BW nebo po ní se třída naučí píseň zazpívat nebo zatancovat, dle uvážení učitele. Skupiny se následně střídají, jedna hraje doprovod, ostatní zpívají nebo tancují, učitel doprovází na klavír.

Varianty: Pokud třída neumí noty, lze *mateník* analyzovat na základě poslechu a doprovod trénovat dle schématu na tabuli.

6.5 Další aktivity s Boomwhackers

Bedřich Smetana – Vltava

Cíl: Student ve skupině zahraje na BW a rytmicky doprovodí hlavní téma symfonické básně *Vltava*.

Pomůcky: 6 BW (viz příprava)

Časová náročnost: 10 - 20 minut

Příprava: Učitel připraví BW *d, e, f, g, a, bb*.

Průběh: Učitel i studenti stojí v kroužku, nejdřív společně tleskáním/hrou na tělo vytvoří 2–3 rytmické doprovody, které se hodí k hlavnímu tématu Vltavy. Následně učitel několika studentům rozdá připravené BW (ideálně tak, aby BW byly popořadě a vedle sebe), s těmi natrénuje hlavní téma Vltavy, ostatní vytleskávají stejný rytmus. V závěrečné fázi aktivity část žáků hraje téma na BW, ostatní interpretují rytmické doprovody, učitel diriguje (nástupy, dynamika, tempo...). Po chvíli hraní si žáci BW a rytmy vystřídají.

Notová ukázka č. 26, hlavní téma Vltavy od Bedřicha Smetany, BW a tři rytmy

Vltava - hlavní téma

Bedřich Smetana arr. Dorota Babuljaková

The musical score is presented in four staves. The top staff, labeled 'BW', contains the main melody of the 'Vltava' theme, starting with a treble clef and a 6/8 time signature. The second staff, labeled 'R1', shows a rhythmic accompaniment consisting of eighth notes. The third staff, labeled 'R2', shows a rhythmic accompaniment consisting of eighth notes with a different pattern. The fourth staff, labeled 'R3', shows a rhythmic accompaniment consisting of eighth notes with a different pattern. The score is divided into two systems, with the second system starting at measure 6.

Příklad realizace *notové ukázky č. 26*: Skupina s rytmem 1 začíná, po dvou taktech učitel spustí skupinu s rytmem 2, po dalších dvou taktech začíná hrát hlavní téma, rytmus 3 se přidává v repetici. Následuje opakování skladby a práce s dynamikou, tempem, postupné decrescendo a ukončení hry.

Poznámka: Nejdříve je vhodné rozdat BW hudebně rozvinutým studentům, ti méně jistí si melodii naposlouchají než sami dostanou BW.

Varianty: Místo tleskání a hry na tělo lze doplňující rytmy hrát na orffovské nástroje.

Bedřich Smetana – Vltava – kočka leze dírou

Předchozí dosažené výstupy: Student na základě poslechu pozná symfonickou báseň Vltava a její hlavní téma.

Cíl: Student zahraje ve skupině na BW hlavní téma *Vltavy*/píseň *Kočka leze dírou*.

Student vysvětlí, že Smetana se možná při skládání *Vltavy* lidovou písní *Kočka leze dírou* inspiroval.

Pomůcky: 1 BW pro každého studenta z rozsahu *notové ukázky č. 27*, vytištěné *notové ukázky č. 27* do skupin

Časová náročnost: 10 – 20 minut

Příprava: Učitel před hodinou vytiskne do skupin dostatek *notových ukázek č. 27*.

Notová ukázka č. 27, lidová píseň Kočka leze dírou (1) a hlavní téma z Vltavy od Bedřicha Smetany (2)

Melodie

arr. Dorota Babuljaková

1.

2.

Průběh: Učitel rozdá noty do skupin. Studenti ve skupinách zápis natrénují a následně si skupiny svoje melodie navzájem zahrají. Studenti mají poznat obě melodie. Učitel poukáže na

podobnost obou melodií a vysvětlí, že jedna z teorií je, že hlavní téma *Vltavy* je lidovou písní *Kočka leze dírou* inspirované. Učitel na závěr pustí osmou část skladby, v níž zaznívá hlavní téma v tónině dur, skladbě *Kočka leze dírou* ještě podobnější.

Varianty: Učitel na závěr pointu nevysvětluje, dovede k ní žáky formou formativního rozhovoru nebo je nechá řešení vyhledat na internetu.

Učitel poukáže na změnu tónorodu (formativním rozhovorem), jako navazující aktivitu žáci ve stejných skupinách nacvičí a zahrají jinou známou lidovou píseň v opačném tónorodu.

Závěr

Diplomová práce se věnuje hudebním nástrojům Boomwhackers, jejich charakteristice, výhodám a nevýhodám a implementaci do současného vzdělávacího systému v České republice v rámci hudební výchovy. Text zmiňuje důležitá témata, s nimiž se učitel při využití Boomwhackers ve výuce setkává, jako jsou například individualizace nebo problematika skupinové práce. Nejdelší část textu se věnuje přímo popisu hudebních činností s využitím Boomwhackers, je doplněna o notové ukázky a obrázky, převážně fotografie Boomwhackers.

Předložená diplomová práce může sloužit jako zdroj didakticky zpracovaných aktivit s využitím Boomwhackers, které lze okamžitě realizovat ve výuce hudební výchovy primárně na druhém a třetím stupni vzdělávání. Zároveň mohou popsané aktivity sloužit jako inspirace pro další podobné činnosti. Mnoho uvedených aktivit přináší moderní aktivizační zpracování do teoretických témat v rámci hudební výchovy.

Práci by bylo možné rozšířit o další činnosti nebo konkrétní data z realizace aktivit již popsaných, tedy dosažené výstupy na základě kritérií, porovnávání výsledků s jinými třídami nebo např. dotazníky spokojenosti.

Boomwhackers jsou pro učitele i studenty hudební výchovy úžasným nástrojem, který lze využít pro rozvoj vlastních schopností a dovedností mnoha různými způsoby a předložená diplomová práce přispěla k obohacení spektra těchto možností.

Resumé

The thesis is devoted to the musical instruments Boomwhackers, their characteristics and implementation into the current educational system in the Czech Republic within the framework of music education. The thesis has six parts. The first part introduces the reader to the Boomwhackers musical instrument and the advantages and disadvantages of its use in education. The second part describes the current concept of music education in the Czech Republic and the third part describes specific schools where the activities from this thesis can be implemented. The text mentions how Boomwhackers fits into these conditions. The fourth and fifth parts describe the phenomena that a teacher cannot avoid when implementing activities with Boomwhackers, i.e. group work and individualization, and present possible teaching scenarios. The sixth part is the longest and most substantial, providing didactic descriptions of activities with Boomwhackers, supplemented by notational examples and pictures, mostly photographs of Boomwhackers. This section provides clear guidance and inspiration on how to use Boomwhackers in music education.

Použitá literatura:

HOFF, Andreas von. Boomwhackers: Spiele. 8. vyd. Kerpen: Kohl-Verlag, 2007. ISBN 978-3-86632-840-2.

CHARALAMBIDIS, Alexandros; HURNÍK Lukáš; CÍSAŘ, Zbyněk PILKA, Jiří a MATOŠKA, Dalibor. Hudební výchova pro 6. ročník základní školy: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998.

CHARALAMBIDIS, Alexandros; CÍSAŘ, Zbyněk a PILKA, Jiří. Hudební výchova 9 pro 9. ročník základní školy. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2002. ISBN 80-7235-012-9.

Já, písnička 1. Music Cheb, 1994. ISMN 706517-7-0.

Já, písnička 2. Music Cheb, 1994. ISMN 706517-8-7.

Já, písnička 3. Music Cheb, 1995. ISBN 80-85925-0-6.

KOTRBA, Tomáš a LACINA, Lubor. Praktické využití aktivizačních metod ve výuce. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2007. ISBN 978-80-87029-12-1.

LASEVIČOVÁ, Jarmila. Didaktika hudební výchovy: doplňkový studijní materiál pro posluchače studia učitelství 1. stupně základní škol. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996. ISBN 80-7042-108-8. s. 6

LIBIN, Laurence. "Boomwhacker". The Grove Dictionary of Musical Instruments (2nd ed.). Oxford University Press, 2015. doi:10.1093/acref/9780199743391.001.0001. ISBN 978-0-19-974339-1.

MÖLLER, Sandra a Helmut EISEL. Moderner Musikunterricht mit Boomwhackers. 6. vyd. Augsburg: Auer Verlag, 2018. ISBN 978-3-403-04772-8.

PETTY, Geoffrey. Moderní vyučování. 6., rozš. a přeprac. vyd. Přeložil Jiří FOLTÝN. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0367-4.

ŠEDIVÝ, Jakub a ROHLÍKOVÁ, Lucie. Hudební výchova: pro 6.–7. ročník základních škol a odpovídající ročníky víceletých gymnázií. Plzeň: Fraus, 2014. ISBN 978–80–7238–901–8.

VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana a BUREŠ, Miroslav. Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2011. ISBN 978–80–247–3357–9.

Kvalifikační práce:

BOROWSKÁ, Lenka. Využití boomwhackers ve výuce hudební výchovy na základních školách. Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2020. Dostupné z: <https://theses.cz/id/9qr5vy/>.

ŠRÁMKOVÁ, Markéta. Boomwhackers – netradiční hudební nástroj v hudební výchově na prvním stupni ZŠ. Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2013. Dostupné z: <https://theses.cz/id/02s60z/>.

KACAR, Jakub. Využití Boomwhackers ve výuce HV. Online. Bakalářská práce. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta. 2014. Dostupné z: <https://theses.cz/id/i0zc3b/>.

Internetové zdroje:

Bobotubes. Online. Notovna. 2024. Dostupné z: <https://www.notovna.cz/hudebni-nastroje-perkuse/bobotubes/>. [cit. 2024-02-8].

Boomwhackers!. Online. In: YouTube. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=_sxeHFy2ieo&list=PLnRrIU_ooYvX-LWEGBlgFguWyqRMhji05. [cit. 2024-05-01].

Boomwhackers. Online. Kytary.cz. Dostupné z: <https://kytary.cz/Search/?term=boomwhackers&kw=boomwhackers>. [cit. 2024-02-08].

Boomwhackers. Online. Muzikant. 2024. Dostupné z: <https://www.muzikant.cz/perkuse/ostatni-perkuse/boomwhackers/>. [cit. 2024-02-8].

Counting Stars Chords by One Republic. Online. 2023. Dostupné z: <https://tabs.ultimate-guitar.com/tab/onerepublic/counting-stars-chords-1234747>. [cit. 2024-05-09].

Czech Polka – "Škoda lásky". Online. 2016. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=QmRSIXmXB3k>. [cit. 2024-03-28].

Eight Days A Week Chords by The Beatles. Online. 2021. Dostupné z: https://tabs.ultimate-guitar.com/tab/print?flats=0&font_size=0&id=848333&is_ukulele=0&simplified=0&transpose=0. [cit. 2024-05-09].

GROBÁR; HOLUBEC; CHARALAMBIDIS; KODEJŠKA; LIŠKOVÁ et al. *Podkladová studie – Hudební výchova*. Online, Podkladová studie. Praha: Národní pedagogický institut, 2018, [cit. 2024-02-8]. Dostupné z: https://www.npi.cz/images/podkladov%C3%A1_studie/hudebni_vychova.pdf.

KNOPPOVÁ, Blanka. Hudební činnosti jejich zastoupení ve vyučovacím procesu. In: *Musica viva in schola XXII*. [online]. Brno: Universitas Masarykiana Brunensis, 2010, [cit. 2024-02-23]. ISBN 978-80-210-5388-5. Dostupné z: https://www.ped.muni.cz/wmus/studium/sborniky/musica_viva_in_schola_xxii.pdf#page=34

KAPLAN, Melanie. Boomwhackers: Instruments of Democracy. The New York Times [online]. 2005 [cit. 2024-02-25]. Dostupné z:

<https://www.nytimes.com/2005/07/31/education/edlife/boomwhackers-instruments-of-democracy.html>

Online. Dostupné z: <https://www.randomlists.com/team-generator>. [cit. 2024-03-12].

Orff, 8pcs Plastic Orff Sound Tube, Cultivate Team Cooperation for Outdoors Home. Online. Amazon. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Plastic-Sound-Cultivate-Cooperation-Outdoors/dp/B09G1SHR7K>. [cit. 2024-02-08].

Rámcové vzdělávací programy. Online. Edu. 2022. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>. [cit. 2024-02-12].

Rámcové vzdělávací programy středního odborného vzdělávání. Online. Edu. 2022. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/databaze-vsech-rvp-sov-1-9-2020/>. [cit. 2024-02-12].

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007 [cit. 2024-02-22]. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/09/001_RVP_GYM_vyznacene_zmeny.pdf [cit. 2024-02-12].

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2023 [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf

Role ve skupině. Online. In: . Učitelnice. Dostupné z: https://soubory.ucitelnice.cz/blog/role_ve_skupine.pdf. [cit. 2024-05-03].

Shake it Off Chords by Taylor Swift. Online. 2020. Dostupné z: <https://tabs.ultimate-guitar.com/tab/taylor-swift/shake-it-off-chords-1512429>. [cit. 2024-05-09].

ŠRÁMKOVÁ, Kateřina. Didaktika hudební výchovy v současném systému vzdělávání. In: Teoretické reflexe hudební výchovy [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012 [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: https://www.ped.muni.cz/wmus/studium/doktor/teoreticke_reflexe_hv_8_1/sramkova.pdf

DREW, Chris. SMART Goals in Education: Importance, Benefits, Limitations. *Helpful Professor* [online]. 2023 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://helpfulprofessor.com/smart-goals-in-education/>